

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти
магістр

на тему: «Методика обліку та аналіз необоротних активів підприємства»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Облік і оподаткування
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 071 Облік і оподаткування
групи 1
Грубич Н.
Керівник: Канцедал Н.А.
Рецензент: Губарик О. М.

Полтава 2025 року

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра обліку і оподаткування

Освітньо-професійна програма Облік і оподаткування
Спеціальність 071 Облік і оподаткування
Рівень вищої освіти другий (магістерський)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
Наталія КАНЦЕДАЛ
14 листопада 2024 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
Грубіч Ніколь

1. Тема кваліфікаційної роботи: «Методика обліку та аналіз необоротних активів підприємства»

керівник роботи: кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри обліку і оподаткування Канцедал Наталія Анатоліївна

Затверджено засіданням кафедри протокол № 5 від 07 жовтня 2024 р.

2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи 11 грудня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи:
фінансова звітність підприємства за 2022 – 2024 рр.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

Розділ 1. Теоретико-методичні засади обліку необоротних активів.

Розділ 2. Облік та організація бухгалтерського обліку необоротних активів.

Розділ 3. Аналіз наявності та використання необоротних активів суб'єкта господарювання.

5. Перелік графічного матеріалу: схеми, рисунки, графіки, діаграми за темою та об'єктом дослідження.

6. Дата видачі завдання: 14 листопада 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір і затвердження теми роботи.	03.10.2024 р. – 29.10.2024 р.	
2	Затвердження завдання на кваліфікаційну роботу, узгодження плану	30.10.2024 р. – 14.11.2024 р.	
3	Опрацювання літературних джерел	15.11.2024 р. – 10.11.2025 р.	
4	Збір, вивчення і обробка інформації, необхідної для виконання роботи	15.11.2024 р. – 10.11.2025 р.	
5	Виконання теоретичного розділу роботи	15.11.2024 р. – 03.02.2025 р.	
6	Виконання аналітичних розділів роботи	04.02.2025 р. – 10.11.2025 р.	
7	Оформлення тексту роботи	11.11.2025 р. – 21.11.2025 р.	
8	Попередній захист роботи на кафедрі	24.11.2025 р. – 26.11.2025 р.	
9	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень і пропозицій	27.11.2025 р. – 03.12.2025 р.	
10	Нормо-контроль	04.12.2025 р. – 10.12.2025 р.	
11	Захист кваліфікаційної роботи	22.12.2024 р. - 24.12.2025 р.	

Здобувач вищої освіти

Ніколь ГРУБІЧ

Керівник роботи

Наталія КАНЦЕДАЛ

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. Теоретико-методичні засади обліку необоротних активів	8
1.1. Економічний зміст необоротних активів, їх класифікація та оцінка.....	8
1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення.....	14
РОЗДІЛ 2. Облік та організація бухгалтерського обліку необоротних активів.....	21
2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства.....	21
2.2. Облік наявності й руху необоротних активів та відображення інформації у звітності підприємства.....	28
2.3. Податкові аспекти обліку операцій з необоротними активами	34
РОЗДІЛ 3. Аналіз наявності та використання необоротних активів суб'єкта господарювання.....	42
3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання	42
3.2. Аналіз наявності, динаміки та стану необоротних активів	49
3.3. Аналіз ефективності використання основних засобів та шляхи її підвищення.....	57
ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах функціонування підприємств особливого значення набуває забезпечення належної організації бухгалтерського обліку необоротних активів, оскільки вони формують матеріально-технічну базу виробництва та визначають потенціал довгострокового розвитку суб'єкта господарювання. Зростання вимог до прозорості фінансової звітності, зміна нормативного регулювання та впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку зумовлюють необхідність удосконалення методики обліку необоротних активів. В умовах інтенсивного зношення основних засобів, нестабільності інвестиційних потоків та підвищення вартості відтворення матеріальних ресурсів постає питання ефективності документального оформлення операцій, коректності оцінки активів та своєчасності відображення їх руху у фінансовій звітності. Практика показує, що на підприємствах часто виникають труднощі з визначенням первісної вартості активів, коректністю нарахування амортизації, віднесенням витрат на ремонти, а також з достовірністю даних щодо залишкової вартості та ступеня зносу. Велику увагу привертає співвідношення бухгалтерського та податкового обліку, зокрема амортизаційні різниці та вплив ремонтів на фінансові результати. Невпорядкованість документів, недостатня деталізація аналітичних регістрів та проблеми з інвентаризацією ускладнюють управлінські рішення і підвищують ризик недостовірних даних. У автоматизованих системах обліку відображення необоротних активів також потребує коригування, щоб узгодити методику, технічні можливості програм і внутрішні регламенти.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є системне дослідження теоретичних, методичних і практичних аспектів організації бухгалтерського обліку необоротних активів та аналіз ефективності їх використання на підприємстві.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

1. Розкрити економічну сутність необоротних активів, їх класифікацію та роль у забезпеченні виробничого процесу.

2. Проаналізувати нормативно-правове регулювання обліку необоротних активів відповідно до П(С)БО, МСФЗ та законодавства України.
3. Дослідити організацію первинного, аналітичного та синтетичного обліку необоротних активів на підприємстві.
4. Оцінити технічний стан основних засобів, їх структуру, динаміку та рівень відтворення на прикладі підприємства.
5. Визначити проблемні аспекти облікової політики та документообігу щодо операцій з необоротними активами.
6. Запропонувати напрями вдосконалення організації обліку і внутрішнього контролю за використанням необоротних активів.

Об'єкт і предмет дослідження.

Об'єктом дослідження є система бухгалтерського обліку необоротних активів підприємства, що включає методи, засоби та процедури для накопичення, зберігання та обробки інформації про придбання, використання, модернізацію, амортизацію та вибуття основних засобів і нематеріальних активів. У центрі уваги - усі етапи життєвого циклу активів, їх вплив на фінансовий стан і ефективність управління ресурсами.

Предметом дослідження є методичні, організаційні та аналітичні підходи до ведення обліку необоротних активів, включаючи оцінку вартості, документальне оформлення господарських операцій, системи внутрішнього контролю та аналітичну обробку даних для управлінських потреб. Особлива увага приділяється питанням узгодженості облікової інформації з нормативними вимогами, оптимізації процесів обліку та забезпеченню достовірності фінансової звітності щодо необоротних активів.

Наукова новизна одержаних результатів:

- 1) систематизації нормативних та методичних положень щодо обліку необоротних активів у бухгалтерському та податковому обліку з урахуванням сучасних стандартів, що дозволяє чіткіше визначати порядок їх відображення та взаємозв'язок між різними видами обліку;

- 2) уточненні підходів до документального оформлення операцій з руху основних засобів та виділенні ключових інформаційних елементів (дата, відповідальна особа, технічний стан, ремонтна історія), що підвищує точність аналітичного обліку та ефективність контролю за використанням активів;
- 3) узагальненні факторів, що впливають на формування первісної та залишкової вартості активів (знос, оновлення, індексація), а також розробці рекомендацій щодо організації контролю за їх ефективним використанням, що сприяє оптимізації амортизаційної політики та фінансового планування підприємства.

Практичне значення одержаних результатів.

Апробовано методичні підходи до аналізу стану та руху необоротних активів, які можуть підвищити ефективність управління ресурсами підприємства. Їх застосування дозволяє вчасно виявляти зношені об'єкти, оптимізувати витрати на ремонти, обґрунтовано формувати амортизаційну політику та підвищувати точність обліку. Практичне використання результатів удосконалює документообіг, зменшує ризики помилок і сприяє обґрунтованому прийняттю рішень щодо оновлення технічної бази.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження доповідалися на засіданнях конференцій (VII Всеукраїнська науково-практична конференція. Правові, економічні та соціокультурні засади регулювання суспільних відносин: сучасні реалії та виклики часу; Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством: матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції (24 травня 2025 р). відп. ред. О.А. Нужна. Вип. 17. Луцьк: ВІП ЛНТУ, 2025).

Публікації. В ході виконання кваліфікаційної роботи опубліковано 2 тези.

РОЗДІЛ 1

Теоретико-методичні засади обліку необоротних активів

1.1. Економічний зміст необоротних активів, їх класифікація та оцінка

У сучасних економічних умовах необоротні активи мають важливе значення, оскільки становлять суттєву частку майна підприємства та забезпечують функціонування його виробничих процесів.

Під активами розуміють сукупність матеріальних і нематеріальних ресурсів, а також прав, що мають грошову оцінку, перебувають під контролем підприємства та використовуються для досягнення визначених цілей. Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», активи - це ресурси, контрольовані підприємством унаслідок минулих подій, від використання яких очікують отримання економічних вигод у майбутньому [54]. Необоротні активи, у свою чергу, характеризуються строком корисного використання понад 12 місяців або довше одного операційного циклу, якщо його тривалість перевищує рік.

Головними завданнями бухгалтерського обліку необоротних активів є:

- належне оформлення первинних документів та своєчасне відображення у бухгалтерських регістрах операцій з надходження, внутрішнього переміщення та вибуття таких активів;
- об'єктивне визначення фінансових результатів від їх реалізації чи іншого способу використання;
- точний розрахунок витрат, необхідних для підтримання необоротних активів у працездатному стані (зокрема витрат на технічне обслуговування, догляд та проведення різних видів ремонту), а також правильне нарахування й відображення амортизаційних сум у бухгалтерському обліку;
- здійснення контролю за збереженням необоротних активів, зарахованих на баланс підприємства, та оцінка ефективності їх використання [59].

У контексті розгляду методологічних засад обліку необоротних активів особливо важливо враховувати специфіку нормативного регулювання, оскільки порядок їх визнання, оцінки, амортизації та відображення у фінансовій звітності формується під впливом різних систем стандартів. У процесі поступового включення України до міжнародного економічного середовища зростає потреба у зіставленні національних стандартів бухгалтерського обліку з Міжнародними стандартами фінансової звітності. Аналіз спільних і відмінних положень цих систем дозволяє оцінити ступінь їх узгодженості та окреслити можливі напрями адаптації вітчизняних правил обліку. [11]

Міжнародні стандарти, зокрема МСБО 16 «Основні засоби» та МСБО 36 «Зменшення корисності активів», ґрунтуються на принциповому підході, який передбачає орієнтацію на економічну сутність операцій і ширше застосування професійного судження. Національні стандарти (П(С)БО), зокрема П(С)БО 7 «Основні засоби», також визначають правила оцінки, амортизації та переоцінки необоротних активів, однак відзначаються більшою регламентацією та деталізацією процедур. Обидві системи мають спільні риси: вони трактують необоротні активи як ресурси, що використовуються понад один рік для виробничих, адміністративних або інших цілей; передбачають первісну оцінку за собівартістю; допускають систематичне нарахування амортизації протягом строку корисного використання та можливість проведення переоцінки. Попри це, між стандартами існують суттєві відмінності. МСФЗ забезпечують більшу гнучкість щодо визначення строків корисного використання, вибору методів амортизації та застосування компонентного підходу, тоді як національні стандарти встановлюють жорсткіші методичні рамки, що зумовлює більш формальний характер їх практичного використання. Значні розбіжності стосуються й оцінки зменшення корисності: МСБО 36 містить детальну процедуру тестування на знецінення, тоді як у П(С)БО відповідні норми менш докладні, що може впливати на точність відображення таких операцій. Різним є й підхід до переоцінки: МСФЗ передбачають регулярне підтвердження

справедливої вартості та розширене розкриття інформації, тоді як у П(С)БО можливість переоцінки формально закріплена, але її практичне застосування часто ускладнюється нормативними й податковими обмеженнями. [28], [29], [32].

Для забезпечення ефективного обліку та управління, необоротні активи підприємства потребують чіткої систематизації. Нижче в таблиці 1.1 представлено детальну класифікацію необоротних активів за різними ознаками.

Таблиця 1.1

Класифікація необоротних активів

КЛАСИФІКАЦІЙНІ ОЗНАКИ	КЛАСИФІКАЦІЙНІ ГРУПИ
1. За характером прояву	Матеріальні активи Нематеріальні активи
2. За характером обслуговування окремих напрямів діяльності	Обслуговують процес виробництва продукції Обслуговують процес реалізації продукції Обслуговують процес управління
3. За характером володіння	Власні Орендовані
4. За формами заставного забезпечення кредиту страхування	Рухомі і Нерухомі
5. За характером відображення зносу	Необоротні активи, що амортизуються Необоротні активи, що не амортизуються
6. За характером участі у створенні економічної вигоди	Матеріальні і нематеріальні активи комерційної діяльності Матеріальні і нематеріальні активи некомерційної діяльності
7. За статтями балансу	Матеріальні активи (основні засоби) Нематеріальні активи Фінансові активи (вкладення, інвестиції)
8. За видами	Виробничі необоротні активи Невиробничі необоротні активи
9. За можливістю використання у господарській діяльності	Необоротні активи, готові до використання Необоротні активи, що потребують монтажу

На думку Олександра Сергійовича Ткаченка та Алли Володимирівни Шатравої, попри значну кількість різних підходів до визначення сутності та класифікації необоротних активів, їх доцільно розглядати як майно, що перебуває у розпорядженні підприємства, має вартісне вираження, бере безпосередню участь у відтворювальному процесі та забезпечує формування

економічної вигоди. Дослідники підкреслюють, що необоротні активи становлять матеріальну та нематеріальну основу діяльності будь-якого суб'єкта господарювання, адже саме вони забезпечують стабільність, тривалість та стратегічний розвиток підприємства. Належна організація їх обліку й ефективне управління сприяють підвищенню прибутковості, зміцненню конкурентних позицій і посиленню фінансової стійкості організації [64].

Необоротні активи мають важливе значення для стабільності та розвитку підприємства, оскільки формують його довгострокову матеріальну й нематеріальну базу. Вони беруть участь у виробничому процесі та можуть генерувати додаткові доходи, зокрема через оренду чи ліцензування. На відміну від оборотних ресурсів, такі активи повільніше знецінюються і менш чутливі до інфляції, що забезпечує збереження їх вартості протягом тривалого часу.

Оцінка займає центральне місце в бухгалтерському обліку, адже протягом усієї історії розвитку цієї науки дослідники шукали методологічні підходи для визначення реальної вартості об'єктів обліку. Поняття «оцінка» тісно переплітається з такими категоріями, як «інформація», «оцінна діяльність» та «управлінські рішення». [22]

Коректно проведена оцінка на момент первинного визнання активу визначає якість подальшої облікової та звітної інформації. Для матеріальних і нематеріальних необоротних активів важливим аспектом є також механізм переоцінки, відновлення або зменшення корисної вартості, що дозволяє враховувати зміни кон'юнктури ринку.

На сьогодні існує значна різноманітність підходів до оцінки вартісного вираження категорії «необоротні активи» [4]. У бухгалтерському обліку та фінансовій звітності можна виокремити два основних підходи до їх оцінювання: на дату придбання та на дату складання балансу.

Оцінювання необоротних активів є важливим елементом формування достовірної та повної інформації про майновий стан підприємства. Правильний вибір і послідовне застосування методів оцінки забезпечують об'єктивне

відображення вартості активів у бухгалтерському обліку, впливають на формування показників фінансової звітності та створюють основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Від точності оцінки залежить реалістичність визначення амортизаційних відрахувань, фінансових результатів, інвестиційної привабливості підприємства та рівня його фінансової стійкості. Основні види оцінок необоротних активів узагальнено та систематизовано у табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Види оцінок необоротних активів

Вартісна оцінка	Види необоротних матеріальних активів	Операції з оцінювання	Нормативний документ, який регулює оцінку
1. Первісна вартість	Основні засоби, ІНМА, нематеріальні активи, дебіторська заборгованість, ДФІ	Придбання, утримання, вибуття	НП(С)БО 7, НП(С)БО 8, НП(С)БО 10, НП(С)БО 12, МСБО 16, МСБО 38, НП(С)БО 32, МСБО 40
2. Переоцінена вартість	Основні засоби, ІНМА, нематеріальні активи	Утримання, вибуття	НП(С)БО 7, НП(С)БО 8, МСБО 16
3. Справедлива вартість	Усі види необоротних активів	Придбання, утримання, вибуття	НП(С)БО 19, НП(С)БО 32, МСФЗ 3, МСБО 40, МСФЗ 13
4. Залишкова вартість	Усі матеріальні та нематеріальні необоротні активи	Утримання, вибуття	НП(С)БО 7, НП(С)БО 8
5. Балансова вартість	Усі необоротні активи	Утримання, вибуття	НП(С)БО 32, МСБО 40, НП(С)БО 12
6. Вартість, визначена суб'єктом господарювання	Основні засоби, інші ІНМА, нематеріальні активи	Утримання, використання	НП(С)БО 7, НП(С)БО 8, МСБО 16, МСБО 38
7. Собівартість	Усі види необоротних матеріальних та нематеріальних активів	Придбання, створення або (якщо прийнятно) сума, яку розподіляють на цей актив при первісному визнанні	МСБО 16, МСБО 38, НП(С)БО 32, МСБО 40, МСФЗ 2
8. Вартість, яка амортизується	Основні засоби, ІНМА, інвестиційна нерухомість, нематеріальні активи	Використовується як база для нарахування амортизації	НП(С)БО 7, МСБО 16, НП(С)БО 8, МСБО 38, НП(С)БО 32, МСБО 40

Продовж. табл. 1.2

9. Ліквідаційна вартість	Основні засоби та нематеріальні активи	Вибуття (в окремих випадках), а також використовується для визначення суми вартості, що амортизується	НП(С)БО 7, МСБО 16, НП(С)БО 8, МСБО 38
10. Чиста вартість реалізації	Дебіторська заборгованість	Оцінка на дату балансу	НП(С)БО 10

Послідовність здійснення оцінювання необоротних активів охоплює низку взаємопов'язаних процедур, кожна з яких забезпечує формування достовірної, повної та актуальної інформації про їх вартість у системі бухгалтерського обліку. Така послідовність є необхідною умовою правильного відображення об'єктів необоротних активів на всіх етапах їх життєвого циклу. Оскільки вартість активу змінюється впродовж усього періоду його використання під впливом фізичного та морального зносу, проведення переоцінки, модернізації чи ремонту, важливо узгоджено та своєчасно фіксувати ці зміни - від моменту первісного визнання і формування первісної вартості до визначення його залишкової вартості під час вибуття. Таке поетапне відображення дає змогу уникнути викривлень у фінансовій звітності, підвищує рівень достовірності показників майнового стану підприємства та забезпечує об'єктивність прийняття управлінських рішень, пов'язаних з оновленням, ремонтом або ефективним розподілом ресурсів. Крім того, чітке розмежування етапів оцінювання сприяє підвищенню прозорості облікових процедур, полегшує внутрішній контроль за правильністю їх виконання та забезпечує відповідність облікових даних вимогам національних стандартів бухгалтерського обліку [36].

Для зручності сприйняття та систематизації цього процесу доцільно представити його у вигляді логічної блок-схеми, що дозволяє виокремити основні етапи та встановити їхню послідовність. У рис. 1.1 подано узагальнену структуру процесу оцінювання необоротних активів.

Рис. 1.1. Етапи оцінювання необоротних активів

Оцінювання необоротних активів є багатоетапним і складним процесом, який охоплює визначення первісної вартості, проведення переоцінки, нарахування амортизації та процедури ліквідації. Раціональне використання відповідних методів оцінювання підвищує достовірність фінансової звітності, забезпечує прозорість облікових даних та слугує основою для прийняття ефективних управлінських рішень. Вирішення проблем, пов'язаних із суб'єктивністю результатів оцінки, відмінностями у стандартах та значними витратами на проведення переоцінки, залишається одним із пріоритетних завдань як для підприємств, так і для наукової спільноти у сфері бухгалтерського обліку [20].

1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення

У сучасних умовах глобалізації та постійної динаміки бізнес-середовища особливого значення набуває проблема ефективного управління необоротними активами. Ці активи формують основу виробничого потенціалу підприємства, визначають його інвестиційну привабливість та фінансову стійкість. Будівлі, споруди, обладнання, транспортні засоби, а також нематеріальні активи є

фундаментом, на якому базується економічна діяльність. Саме тому науковці та практики активно вивчають методи їх оцінки, амортизації та списання [12].

Необоротні активи становлять значну частку майна підприємства, а від коректності їх обліку залежить достовірність фінансової звітності. Невірна оцінка чи помилки в нарахуванні амортизації можуть призвести до спотворення фінансових результатів, що ускладнює прийняття управлінських рішень. В умовах воєнного стану, коли велика кількість основних засобів зазнає пошкоджень або повного знищення, питання їх обліку та списання набувають ще більшої гостроти [7].

Таким чином, актуальність теми дослідження зумовлена потребою вдосконалення підходів до обліку, оцінки та управління необоротними активами, оскільки саме ці процеси забезпечують фінансову прозорість і дозволяють підприємствам адаптуватися до нових економічних викликів.

Питання обліку необоротних активів посідають важливе місце в теорії та практиці бухгалтерського обліку, оскільки саме ця категорія формує значну частину майнового потенціалу підприємства. У науковій літературі широко висвітлюються аспекти класифікації необоротних активів, методичні підходи до їх оцінювання, амортизації та документального оформлення відповідних господарських операцій. Значна увага приділяється також організаційним аспектам списання, інвентаризації та відображення наслідків втрати чи пошкодження активів, особливо в умовах нестабільного економічного середовища. Окремі дослідження зосереджуються на вдосконаленні процедур контролю та забезпеченні достовірності звітних даних, що підкреслює актуальність і багатогранність проблематики обліку необоротних активів.

Серед сучасних дослідників значний внесок зробили Даценко Г.В., Гладій І. О., Майстер Л.А., які аналізують проблеми нестабільності нормативно-правової бази, недосконалості методів оцінки та амортизації, а також організаційні труднощі у сфері обліку необоротних активів [13].

У цілому, сучасна наука розглядає проблему обліку необоротних активів у міждисциплінарному контексті, поєднуючи бухгалтерські, податкові, фінансові та управлінські аспекти.

Насамперед, варто виділити недосконалість нормативно-правового забезпечення обліку необоротних активів. Діючі стандарти не завжди відповідають сучасним умовам господарювання та вимогам міжнародних стандартів, що призводить до розбіжностей у практиці бухгалтерського обліку.

Методологія оцінки та амортизації. Використовувані методи нарахування амортизації часто не враховують реального стану активів, що призводить до спотворення показників фінансової звітності. Проблемою також є встановлення терміну корисного використання та ліквідаційної вартості [9].

Особливої актуальності набула проблема списання активів в умовах війни. Знищення або пошкодження основних засобів вимагає проведення інвентаризації, складання актів списання та визначення податкових наслідків. Важливо враховувати норми Податкового кодексу України та положення НП(С)БО у частині амортизації та відображення втрат. Часто відсутня можливість провести інвентаризацію, а також виникають складнощі з підтвердженням фактів втрати майна для цілей податкового обліку. Крім того, існують дискусійні питання щодо нарахування ПДВ при ліквідації активів [10].

На багатьох підприємствах спостерігається низький рівень автоматизації облікових процесів, що знижує ефективність контролю та підвищує ризик помилок. Відсутність належної організації документообігу ускладнює процес інвентаризації [38].

Подолання існуючих труднощів в обліку та управлінні необоротними активами потребує комплексного підходу, який поєднує нормативно-правові, методологічні, організаційні та технологічні рішення. Одним із найважливіших напрямів є удосконалення нормативної бази бухгалтерського обліку. В Україні протягом останніх років триває процес поступової адаптації національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку до вимог Міжнародних

стандартів фінансової звітності. Проте залишається низка суперечностей, зокрема щодо визначення справедливої вартості, підходів до переоцінки та методів нарахування амортизації. Гармонізація вітчизняної системи з міжнародними вимогами дозволить забезпечити більшу прозорість фінансової інформації, підвищити довіру інвесторів та кредиторів, а також полегшить вихід українських підприємств на світові ринки [37].

Не менш важливим науковим завданням є розвиток методології оцінки необоротних активів. Традиційні підходи, які базуються на первісній або залишковій вартості, не завжди відображають реальний стан майна підприємства. Це особливо актуально для об'єктів, що використовуються протягом тривалого часу та суттєво зношуються. Сучасні науковці пропонують ширше застосовувати принцип справедливої вартості, яка враховує ринкові умови та технічний стан об'єкта [13]. Такий підхід дозволяє отримати більш точну інформацію про активи, а відтак підвищує якість управлінських рішень. У цьому контексті важливим напрямом досліджень є розробка алгоритмів оцінки активів у кризових умовах, коли ринкова кон'юнктура є нестабільною, а вартість об'єктів швидко змінюється.

Значного поширення в сучасних дослідженнях набуває питання цифровізації обліку. Інформаційні технології стають невід'ємною частиною фінансово-господарської діяльності підприємств, і облік необоротних активів не є винятком. Використання сучасних систем, хмарних сервісів та інтегрованих бухгалтерських платформ дозволяє вести облік в режимі реального часу, оперативно формувати управлінську звітність та здійснювати контроль за станом активів. Автоматизація процесів оцінки, інвентаризації та списання суттєво зменшує ризик помилок, що виникають через людський фактор. У майбутньому можна очікувати ще ширшого впровадження технологій штучного інтелекту та блокчейн-рішень для забезпечення прозорості та захищеності інформації про необоротні активи [34].

Окремої уваги заслуговують організаційно-методичні аспекти управління необоротними активами. Науковці пропонують розробку єдиних алгоритмів проведення інвентаризації, списання та переоцінки, які б відповідали сучасним економічним реаліям. В умовах воєнного стану особливо важливим є створення процедур, які дозволяють швидко документально підтвердити факт втрати чи пошкодження активів, визначити залишкову вартість та правильно відобразити ці операції у фінансовому та податковому обліку. Розробка практичних методичних рекомендацій для підприємств різних галузей сприятиме мінімізації ризиків та забезпечить уніфікованість підходів.

Беручи до уваги важливість належної організації обліку необоротних активів на підприємстві, доцільним є впровадження чітко структурованої системи облікових процедур та встановлення регламентованих графіків документообігу. Кожне підприємство має формувати узагальнений графік руху документів з обліку необоротних активів, у якому визначаються кількість копій необхідних документів, відповідальні особи за всі етапи опрацювання інформації - від складання й перевірки до реєстрації, обробки та внесення даних до облікових реєстрів. Важливим елементом такої організації є також встановлення чітких строків виконання кожної операції, що забезпечує своєчасність, узгодженість і ефективність облікового процесу.

Варто також розглядати перспективи інтеграції обліку необоротних активів із системами податкового, управлінського та фінансового обліку. Такий підхід дозволить сформувати єдину інформаційну базу, яка буде корисною як для внутрішнього управління, так і для зовнішніх користувачів інформації. У результаті підвищиться ефективність управління ресурсами, зменшаться витрати на обробку інформації та покращиться якість фінансової звітності [14].

Наукові напрями вирішення проблеми обліку необоротних активів охоплюють широкий спектр питань: від гармонізації законодавчої бази з міжнародними стандартами до впровадження сучасних інформаційних технологій та розробки методичних рекомендацій. Реалізація цих завдань

створить умови для підвищення прозорості фінансової інформації, оптимізації процесів управління активами та забезпечення стійкого розвитку підприємств у довгостроковій перспективі [27].

Таким чином, стан дослідженості проблеми необоротних активів свідчить про наявність значного наукового доробку, але водночас вказує на численні не вирішені питання.

Найбільш актуальними є: удосконалення нормативно-правового забезпечення, розвиток методів оцінки та амортизації, цифровізація обліку та вирішення організаційних проблем у кризових умовах [69].

Подальші дослідження мають бути спрямовані на створення універсальних методик справедливої оцінки активів, адаптацію національного законодавства до міжнародних стандартів та впровадження сучасних інформаційних технологій у практику управління. Можна стверджувати, що питання обліку, оцінки та управління необоротними активами залишається одним із найбільш актуальних як у теоретичному, так і в практичному вимірі. Вітчизняні підприємства зіштовхуються з рядом системних викликів: застарілою нормативно-правовою базою, недосконалістю методів оцінки та амортизації, а також складністю ведення обліку в умовах воєнного стану [25].

Для досягнення прозорості та достовірності фінансової звітності необхідне поступове приведення національних стандартів бухгалтерського обліку у відповідність до міжнародних. Це дозволить не лише підвищити довіру інвесторів, але й створить підґрунтя для більш ефективного управління майном підприємства. Важливим науковим напрямом є пошук нових підходів до справедливої оцінки необоротних активів, яка враховуватиме їх реальний технічний стан та ринкову вартість. Це особливо важливо в умовах економічної нестабільності та зростаючої конкуренції [1].

В умовах воєнного стану пріоритетним завданням стає формування ефективних алгоритмів дій підприємств у разі втрати або пошкодження необоротних активів. Саме від швидкого документування фактів втрати майна,

правильного проведення інвентаризації та відображення наслідків у бухгалтерському і податковому обліку залежить фінансова стабільність підприємства [23].

Недосконалість нормативно-правового забезпечення, обмеженість методів оцінки та амортизації, а також складнощі ведення обліку необоротних активів у кризових умовах, зокрема під час воєнного стану, залишаються одними з ключових викликів для підприємств. Ці проблеми впливають на достовірність фінансової звітності, точність управлінських рішень та ефективність використання майнового потенціалу. Водночас інтеграція сучасних інформаційних технологій і цифрових платформ у процес обліку відкриває можливості для автоматизації інвентаризації, нарахування амортизації, списання та переоцінки активів, що зменшує ризики помилок і підвищує прозорість облікових даних. Впровадження чітко структурованих процедур документообігу, визначення відповідальних осіб на кожному етапі обробки інформації та встановлення контрольних термінів виконання операцій створюють надійну основу для стабільного управління необоротними активами. Реалізація цих заходів дозволяє підприємствам адаптуватися до змін економічного середовища, підтримувати фінансову стійкість, забезпечувати достовірність звітності та планомірно розвивати виробничий потенціал у довгостроковій перспективі.

РОЗДІЛ 2

Облік та організація бухгалтерського обліку необоротних активів

2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства

Досліджуване підприємство є одним із представників аграрного бізнесу Полтавської області, що спеціалізується на вирощуванні зернових культур (крім рису), бобових та насіння олійних культур.

Станом на 2024 рік середня кількість працівників становила понад 100 осіб.

Організаційно-правова форма господарювання - товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ). Це означає, що підприємство функціонує на засадах корпоративного управління, а відповідальність учасників за зобов'язаннями товариства обмежується розміром їх внесків до статутного капіталу. Така форма дозволяє поєднувати гнучкість управлінських рішень із можливістю залучення додаткових інвестицій, а також забезпечує ефективний механізм розподілу прибутку [56].

Статутний капітал товариства сформований у розмірі 2,7 млн грн, що відображає мінімально необхідний рівень фінансового забезпечення для ведення господарської діяльності.

Окрім зареєстрованого капіталу, у структурі власного капіталу підприємства наявні резервний фонд, капітал у дооцінках та нерозподілений прибуток, який є основним джерелом розширеного відтворення та фінансування виробничих процесів [21].

Згідно зі звітністю, у 2024 році чистий дохід від реалізації продукції підприємства становив 133,9 млн грн, при цьому валовий прибуток - 41,4 млн грн. Чистий фінансовий результат після оподаткування склав 21,1 млн грн, що підтверджує стабільність роботи підприємства, хоча у порівнянні з 2023 роком

спостерігається зниження показників прибутковості (у 2023 році прибуток становив 27,9 млн грн).

Фінансова структура активів підприємства свідчить про високу частку оборотних засобів (запаси, дебіторська заборгованість, кошти на рахунках), що відповідає сезонному характеру аграрного виробництва. На кінець 2024 року активи товариства сягнули 301,9 млн грн, з яких 250,7 млн грн припадало на оборотні активи. Це говорить про значну мобільність ресурсів та можливість оперативно реагувати на зміни ринку.

Облікова політика підприємства базується на вимогах Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), що підтверджується формою поданої фінансової звітності.

Основні принципи облікової політики підприємства формують основу для організованого та послідовного ведення бухгалтерського обліку і забезпечують достовірне відображення фінансово-господарської діяльності. Одним із ключових елементів є метод оцінки запасів, який здійснюється за собівартістю, що дозволяє враховувати реальні витрати на виробництво продукції та забезпечує об'єктивне відображення їх вартості у фінансовій звітності.

Амортизаційна політика підприємства передбачає нарахування амортизації основних засобів прямолінійним методом, що забезпечує рівномірний розподіл витрат на утримання та знос активів протягом строку їх корисного використання, що сприяє точнішому плануванню витрат і фінансового результату. Визнання доходів і витрат здійснюється за принципом нарахування, що відповідає міжнародним практикам і дозволяє своєчасно та достовірно відображати фінансові результати діяльності, забезпечуючи прозорість інформації для внутрішніх і зовнішніх користувачів. Окрему увагу приділено формуванню резервів, яке передбачає створення резервного капіталу для забезпечення фінансової стійкості підприємства, а також можливість формування забезпечень під майбутні витрати відповідно до вимог чинного законодавства. Такий підхід до облікової політики сприяє комплексному управлінню активами, підвищує

точність облікових даних та створює передумови для ефективного фінансового планування і контролю на підприємстві [31].

Важливою складовою облікової політики є узгодження її положень із вимогами податкового законодавства. Звітність підприємства свідчить про значний рівень податкових платежів, зокрема з податку на доходи фізичних осіб та єдиного соціального внеску, що пов'язано з великою кількістю найманих працівників. Водночас відсутність довгострокових кредитних зобов'язань свідчить про орієнтацію на самофінансування діяльності та зменшення фінансових ризиків [68].

Підприємство є одним із системоутворюючих підприємств аграрного сектору Полтавщини. Його діяльність сприяє розвитку зернового виробництва, забезпеченню продовольчої безпеки, створенню робочих місць та наповненню місцевих бюджетів податковими надходженнями. Ефективно сформована облікова політика дозволяє забезпечити прозорість фінансової інформації, що важливо як для власників, так і для державних контролюючих органів [37].

Організаційна структура управління підприємством є важливим елементом ефективного функціонування господарської системи, адже від правильного розподілу повноважень та відповідальності залежить результативність управлінських рішень [48].

На чолі підприємства перебуває директор (керівник), який виконує ключову роль у забезпеченні ефективного функціонування організації та досягненні її стратегічних цілей. Він здійснює загальне стратегічне керівництво, визначає пріоритети розвитку та несе повну відповідальність за результати діяльності підприємства. До його основних обов'язків належить формування загальної стратегії розвитку, що передбачає визначення довгострокових і короткострокових цілей, планування основних напрямів діяльності та забезпечення стійкого зростання підприємства. Директор контролює розподіл фінансових ресурсів, оптимізацію витрат та ефективність використання матеріальних і нематеріальних активів, що сприяє фінансовій стабільності і

раціональному управлінню капіталом. Одним із ключових напрямів його роботи є організація виробничих процесів, забезпечення їх узгодженості, координація роботи підрозділів та контроль за виконанням планових показників. Крім того, керівник відповідає за забезпечення належної взаємодії з державними органами, контрагентами та інвесторами, що включає підтримання ділових відносин, дотримання нормативних вимог та формування позитивного іміджу підприємства на ринку. Виконання цих функцій дозволяє директору забезпечувати ефективне управління підприємством, досягнення поставлених цілей та створення передумов для його стабільного розвитку і конкурентоспроможності [35].

Управлінські функції на підприємстві реалізуються через систему підрозділів, які забезпечують комплексне і скоординоване виконання виробничих, фінансово-економічних та адміністративно-організаційних завдань. Виробничий блок відповідає за безпосереднє здійснення технологічних процесів, ефективне використання матеріальних і трудових ресурсів та підтримання технічного стану основних засобів, що забезпечує стабільність і продуктивність операцій. Фінансово-економічний блок контролює рух фінансових ресурсів, веде бухгалтерський і податковий облік, готує фінансову звітність і надає аналітичну інформацію для прийняття управлінських рішень, забезпечуючи прозорість та достовірність фінансових даних. Адміністративно-управлінський блок відповідає за правовий супровід діяльності підприємства, організацію кадрової політики, дотримання трудового законодавства та координацію роботи всіх підрозділів, підтримуючи ефективну взаємодію як внутрішніх структур, так і зовнішніх стейкхолдерів. Спільна робота всіх підрозділів створює умови для раціонального використання ресурсів, підвищення продуктивності, стабільності фінансових результатів та досягнення стратегічних цілей підприємства [60],[61],[6].

Головним бухгалтером підприємства є Колотій Інна Костянтинівна, яка здійснює організацію бухгалтерського обліку та формування фінансової

звітності відповідно до національних стандартів. Це свідчить про чітко визначений розподіл управлінських функцій: стратегічний рівень - за директором, тактичний і оперативний - за профільними підрозділами.

У процесі цифровізації облікових процесів підприємство здійснює поступовий перехід від використання програмних продуктів сімейства 1С до сучасних альтернативних програмних рішень, що краще відповідають вимогам чинного законодавства та інформаційним потребам управління. Такий підхід зумовлений необхідністю підвищення ефективності обробки облікових даних, удосконалення внутрішнього контролю та розширення аналітичних можливостей обліку необоротних активів. Використання сучасного програмного забезпечення дозволяє забезпечити своєчасне оновлення інформації, підвищити її достовірність та зменшити трудомісткість облікових процедур.

З метою узагальнення наявних на вітчизняному ринку програмних продуктів, які можуть бути використані для автоматизації бухгалтерського обліку, зокрема обліку необоротних активів, у таблиці 2.1 наведено основні програмні рішення, що застосовуються на підприємствах України. У таблиці відображено їх призначення, ключові функціональні можливості та особливості використання, що дозволяє оцінити доцільність застосування відповідного програмного забезпечення залежно від масштабів і специфіки діяльності підприємства. [10]

Таблиця 2.1

Програмні рішення бухгалтерського обліку, що застосовуються в Україні

Назва програмного забезпечення	Призначення	Ключові можливості	Особливості використання в Україні
BAS Бухгалтерія	Бухгалтерський та податковий облік	Облік господарських операцій, зарплата, основні засоби, звітність	Найпоширеніше ПЗ після 1С; підтримує українське законодавство

Продовж. табл. 2.1

BAS ERP / BAS Комплексне управління підприємством	Комплексна автоматизація	Виробництво, склад, закупівлі, збут, зарплата, фінанси	Використовується середнім і великим бізнесом
--	--------------------------	--	--

М.Е.Дос (Медок)	Електронний документообіг	Податкова звітність, ПН/РК, обмін документами	Стандарт для електронної звітності
Дебет Плюс	Бухгалтерський облік	Первинні документи, склад, зарплата	Просте ПЗ для малого бізнесу
IS-pro	Комплексна ERP-система	Облік, управління персоналом, бюджетування	Популярна у великих підприємств та держсекторі
СОТА	Онлайн-звітність та ПН	Реєстрація ПН/РК, подання звітів онлайн	Зручна хмарна альтернатива Медок

Для підприємств з невеликим або середнім обсягом господарських операцій доцільним є використання програмного забезпечення «Дебет-Плюс», яке характеризується простотою інтерфейсу, логічною структурою облікових модулів та відсутністю надмірно складних налаштувань. Програма забезпечує ведення обліку необоротних активів, формування первинних документів, нарахування амортизації та отримання необхідної звітної інформації, що дозволяє ефективно організувати обліковий процес без значних витрат часу та ресурсів на навчання персоналу.

Облікова політика підприємства є одним із найважливіших інструментів впливу на фінансові результати та рівень податкового навантаження. На підприємстві облікова політика розробляється відповідно до вимог Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, а також Податкового кодексу України [35].

Вибір методів обліку має безпосередній вплив на показники фінансової звітності та визначення податкової бази, оскільки від правильності застосування облікових процедур залежать достовірність інформації про фінансові результати та ефективність податкового планування. Зокрема, застосування прямолінійного методу амортизації дозволяє рівномірно розподіляти витрати протягом строку корисного використання активів, що сприяє стабільності фінансових результатів і прогнозованості податкових платежів. Використання собівартості як бази оцінки запасів мінімізує коливання прибутку та запобігає штучному завищенню доходів, забезпечуючи більш точне відображення фінансового стану

підприємства. Формування резервного капіталу та забезпечень під зобов'язання дозволяє враховувати майбутні витрати у складі витрат поточного періоду, що сприяє оптимізації фінансових ресурсів та підвищенню фінансової стійкості. Податкове планування, у свою чергу, спрямоване на мінімізацію податкового навантаження через законне використання передбачених законодавством механізмів, забезпечення своєчасності розрахунків із бюджетом для уникнення штрафних санкцій і пені, а також оптимізацію фінансових результатів шляхом коректного розподілу доходів і витрат у часі для досягнення максимального економічного ефекту. У комплексі правильний вибір методів обліку та планування податкових зобов'язань створює умови для підвищення прозорості фінансової інформації, стабільності діяльності підприємства та ефективного управління його ресурсами [26].

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства за період 2022–2024 років демонструє стабільне отримання прибутку підприємством, водночас відзначаються коливання його величини, які залежать від змін собівартості продукції та структури витрат. У 2022 році чистий прибуток становив 25,9 млн грн, у 2023 році збільшився до 27,9 млн грн, тоді як у 2024 році знизився до 21,1 млн грн. Такі коливання мають комплексний характер і зумовлені зростанням витрат на оплату праці, підвищенням вартості матеріальних ресурсів та впливом зовнішніх економічних факторів, що безпосередньо відображається на формуванні податкових зобов'язань підприємства. Зміни фінансових результатів свідчать про необхідність постійного контролю за витратами, оптимізації їх структури та планування фінансових потоків з метою забезпечення стабільності й платоспроможності підприємства.

2.2. Облік наявності й руху необоротних активів та відображення інформації у звітності підприємства

Система бухгалтерського обліку необоротних активів є одним із найважливіших елементів управління підприємством. Необоротні активи формують матеріальну основу виробничого процесу, визначають рівень технічного розвитку, впливають на фінансові результати та інвестиційну привабливість суб'єкта господарювання [19].

Для підприємства, яке провадить діяльність у сфері сільського господарства, правильна організація обліку необоротних активів має ключове значення. Саме від ефективності їх використання залежить продуктивність, собівартість продукції та прибутковість підприємства [14].

Необоротні активи є матеріальною та фінансовою основою господарської діяльності будь-якого підприємства. Вони забезпечують виробничі процеси, створюють умови для отримання прибутку та визначають рівень технічного потенціалу [16].

Для підприємства, основним видом діяльності якого є вирощування зернових і технічних культур, необоротні активи мають стратегічне значення.

До їх складу входять: будівлі, споруди, сільськогосподарська техніка, транспортні засоби, довгострокові біологічні активи та нематеріальні ресурси.

До складу необоротних активів, згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку, відносять:

- основні засоби (рахунок 10);
- інші необоротні матеріальні активи (рахунок 11);
- нематеріальні активи (рахунок 12);
- довгострокові біологічні активи (рахунок 16);
- капітальні інвестиції (рахунок 15);
- знос (амортизацію) (рахунок 13). [51]

Роль бухгалтерського обліку необоротних активів полягає не лише в реєстрації фактів їх руху, а й у забезпеченні керівництва достовірною інформацією для оцінки технічного стану, ефективності використання, потреби в оновленні та плануванні інвестиційної діяльності [58].

Облік необоротних активів забезпечує: достовірне відображення їх наявності, стану та руху; контроль за ефективністю використання; формування амортизаційної політики; розкриття інформації у фінансовій звітності; надання управлінській ланці інформації для прийняття рішень.

Основними завданнями обліку необоротних активів є формування повної та достовірної інформації про наявність, стан і рух активів підприємства, що дозволяє своєчасно контролювати їх використання та зберігати майно від втрат або пошкоджень. Значну увагу приділяють правильному нарахуванню амортизації, що забезпечує рівномірний розподіл витрат протягом строку корисного використання активів і відображає їх реальну економічну зношеність. Облік необоротних активів також спрямований на відображення у фінансовій звітності достовірних показників, що є основою для підготовки аналітичної інформації та прийняття управлінських рішень на всіх рівнях управління підприємством. Комплексне виконання цих завдань дозволяє забезпечити ефективне використання майнового потенціалу, планування ресурсів і підтримку фінансової стабільності підприємства в умовах мінливого економічного середовища [4].

Згідно з фінансовою звітністю підприємства за 2024 рік, загальна вартість необоротних активів підприємства становила 51,3 млн грн, з яких основні засоби оцінювалися у 51,1 млн грн, довгострокові біологічні активи - 178 тис. грн, а нематеріальні активи - 45 тис. грн. Такі показники свідчать про наявність розвиненої матеріальної бази, що забезпечує можливість стабільного здійснення виробничої діяльності та підтримки операційної ефективності. Водночас високий рівень зносу основних засобів, який перевищує 111,8 млн грн, вказує на необхідність проведення модернізації техніки, обладнання та будівель, що є

критично важливим для підвищення продуктивності, зниження витрат на ремонт і підтримку активів, а також для забезпечення довгострокової фінансової стійкості підприємства та оптимізації його інвестиційного потенціалу.

Бухгалтерський облік необоротних активів у підприємстві ведеться відповідно до вимог П(С)БО 7 «Основні засоби», П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», П(С)БО 30 «Біологічні активи», а також Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [53], [1].

Метою обліку необоротних активів є забезпечення комплексного контролю за їх наявністю, рухом та технічним станом, що дозволяє своєчасно виявляти потребу в ремонті, модернізації або заміні активів і забезпечує їх збереження. Важливим завданням обліку є достовірне визначення первісної, залишкової та справедливої вартості активів, що створює основу для коректного нарахування амортизації та відображення економічної інформації у фінансовій звітності. Облік також спрямований на правильне документальне оформлення господарських операцій, що забезпечує достовірність і прозорість показників фінансового стану підприємства. Крім того, він формує необхідну аналітичну інформацію, яка використовується для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, планування витрат, оцінки ефективності використання ресурсів та підвищення загальної продуктивності підприємства [33].

Усі операції з надходження, переміщення, модернізації та списання необоротних активів документуються актами приймання-передачі, інвентарними картками, а також інвентаризаційними описами.

Синтетичний облік необоротних активів у підприємстві організовано відповідно до вимог Плану рахунків бухгалтерського обліку, що забезпечує систематизоване відображення інформації про склад, рух і зношення активів. Основні засоби підприємства узагальнюються на рахунку 10, де акумулюються дані щодо наявності виробничої техніки, будівель та іншого майнового комплексу. Інші матеріальні активи, не віднесені до складу основних засобів, обліковуються на рахунку 11, що дозволяє відокремлювати інвентар, обладнання

та господарські предмети. Відомості про програмне забезпечення, ліцензії та інші нематеріальні об'єкти відображаються на рахунку 12, який застосовується для узагальнення інформації про активи нематеріальної природи. Нарахована амортизація та знос фіксуються на рахунку 13, що забезпечує коректне визначення залишкової вартості активів та формування відповідних витрат. Усі господарські операції з необоротними активами відображаються на підставі належно оформлених первинних документів, що дає можливість формувати типові бухгалтерські записи щодо надходження, введення в експлуатацію, амортизації та списання активів. Такий підхід забезпечує повноту, достовірність і безперервність облікової інформації, необхідної для ефективного управління ресурсами підприємства та складання фінансової звітності [44].

Аналітичний облік ведеться за кожним об'єктом окремо у інвентарних картках, що містять такі відомості: первісна вартість, дата введення в експлуатацію, строк корисного використання, місце розташування, відповідальна особа, сума зносу. На підприємстві використовується прямолінійний метод нарахування амортизації, який передбачає рівномірне списання вартості активу протягом усього строку його використання. Такий підхід забезпечує стабільність витрат і прозорість фінансових результатів.

Амортизація - систематичний розподіл вартості необоротних активів, що амортизуються, протягом строку їх корисного використання [1].

Строк корисного використання визначається комісією підприємства під час введення активу в експлуатацію. Амортизація відображається в обліку щомісячно проведенням: Дт 23, 91, 92 - Кт 131 «Знос основних засобів». Амортизаційні відрахування включаються до складу собівартості продукції та адміністративних витрат, впливаючи на фінансовий результат підприємства.

Дані про необоротні активи підприємства систематично відображаються у фінансовій звітності підприємства, що забезпечує всебічне розкриття їх складу, вартості та динаміки. У балансі (форма №1) у відповідному розділі наводяться показники первісної та залишкової вартості основних засобів, нематеріальних

активів і довгострокових біологічних активів, що дозволяє оцінити загальну структуру майна підприємства. Звіт про фінансові результати (форма №2) містить інформацію про суму амортизаційних відрахувань, які у 2024 році перевищили 12 млн грн та суттєво вплинули на формування фінансового результату, зменшуючи оподатковуваний прибуток.

Додаткові пояснення містяться у Примітках до фінансової звітності, де деталізуються методи амортизації, ступінь зносу активів, особливості їх класифікації та елементи облікової політики, що дозволяє користувачам глибше зрозуміти підходи підприємства до управління своїми ресурсами. У сукупності така звітність формує повне уявлення про стан і рух необоротних активів, забезпечує прозорість майнового потенціалу та дає можливість оцінити рівень матеріально-технічного забезпечення підприємства, його стабільність і інвестиційну привабливість.

Дані обліку необоротних активів мають важливе аналітичне значення. На їх основі керівництво підприємства:

- оцінює структуру та динаміку активів;
- планує інвестиції у модернізацію техніки;
- визначає ефективність використання основних засобів через показники фондоддачі та фондоозброєності;
- прогнозує амортизаційні потоки і капітальні вкладення.

Завдяки автоматизації обліку підприємство має змогу формувати електронні реєстри, автоматично розраховувати амортизацію, вести інвентарні списки й оперативно формувати звітність.

Для забезпечення достовірності облікових даних на підприємстві щорічно проводиться інвентаризація необоротних активів. Вона дозволяє перевірити наявність, технічний стан і відповідність облікових показників фактичним даним. Інвентаризаційна комісія складає описи та акти за результатами перевірки. Виявлені розбіжності (нестачі, надлишки, пошкодження) відображаються в обліку відповідними бухгалтерськими проведеннями. Під час

інвентаризації особлива увага приділяється стану сільськогосподарської техніки, адже її експлуатація має сезонний характер і потребує регулярного технічного обслуговування [50].

Облік наявності та руху необоротних активів є ключовим елементом системи управління підприємства, діяльність якого сфокусована у сфері сільського господарства. Цей процес не просто фіксує господарські операції, а формує матеріальну та технічну основу для виробничого циклу, безпосередньо впливаючи на продуктивність, собівартість продукції та фінансові результати підприємства.

Для підприємства необоротні активи мають ключове стратегічне значення, оскільки формують матеріальну та інфраструктурну основу здійснення його операційної діяльності. Вони забезпечують стабільність виробничих процесів, підтримують необхідний рівень технічної оснащеності та створюють умови для довгострокового функціонування підприємства в умовах конкурентного аграрного ринку. Сукупна вартість таких активів у 2024 році становила понад 51 млн грн, що свідчить про значний обсяг інвестицій у матеріальні ресурси та залежність підприємства від їхнього ефективного використання. Належне управління необоротними активами, у тому числі організація їх обліку, амортизації та контролю технічного стану, є важливою передумовою для забезпечення економічної стійкості, підтримання виробничої потужності та досягнення довгострокових цілей розвитку підприємства [44].

Система обліку необоротних активів відіграє ключову роль у забезпеченні якісного управління діяльністю підприємства, оскільки саме вона формує інформаційне підґрунтя для аналізу, планування та контролю використання майнових ресурсів. На основі облікових даних керівництво має можливість оцінювати структуру та динаміку змін у складі активів, визначати рівень їх ефективності, зокрема через показники фондівіддачі та фондоозброєності, що дозволяє вчасно виявляти потреби у модернізації чи заміні технічних засобів. Отримана інформація забезпечує можливість прогнозування амортизаційних

відрахувань, обґрунтування обсягів капітальних інвестицій та формування планів оновлення матеріально-технічної бази. Важливою складовою системи контролю є щорічна інвентаризація, яка підтверджує достовірність облікових даних, дозволяє перевірити фактичну наявність активів, їх технічний стан і ступінь зношення, що має особливе значення для підприємства з огляду на сезонність експлуатації сільськогосподарського обладнання. Завдяки цьому облік необоротних активів стає інструментом забезпечення економічної стійкості, раціонального використання ресурсів та ефективного управління виробничим потенціалом підприємства [21].

Інформація про необоротні активи комплексно розкривається у фінансовій звітності (Баланс, Звіт про фінансові результати та Примітки), що забезпечує прозорість для інвесторів, кредиторів та інших стейкхолдерів щодо матеріально-технічного потенціалу підприємства.

Бухгалтерський облік необоротних активів у підприємстві загалом побудований на належному методологічному підґрунті, із застосуванням автоматизованих рішень та дотриманням нормативних вимог. Водночас дані обліку свідчать про стале зниження вартості необоротних активів підприємства з 2022 року, що є тривожним сигналом, оскільки вказує на можливе зношення техніки та недостатній рівень інвестування в оновлення основних засобів. За таких умов ключовим завданням стає не лише точне відображення активів в обліку, а й своєчасне планування їх відновлення, щоб уникнути зростання операційних ризиків, забезпечити належний технічний потенціал і підтримати конкурентоспроможність підприємства на аграрному ринку.

2.3. Податкові аспекти обліку операцій з необоротними активами

Податковий облік операцій з необоротними активами займає ключове місце у системі фінансового управління підприємством, оскільки від його

правильності залежить не лише достовірність фінансової звітності, а й податкове навантаження суб'єкта господарювання.

Для підприємства аграрного профілю, що здійснює виробництво та реалізацію сільськогосподарської продукції, - питання податкового відображення необоротних активів є особливо важливим, адже частка основних засобів у загальній структурі активів є значною.

Досліджуване сільськогосподарське підприємство має значну частку основних засобів, тому питання узгодження бухгалтерського та податкового обліку є актуальним і потребує системного підходу.

Відповідно до Податкового кодексу України (ПКУ), операції з необоротними активами мають власні правила оподаткування, що відрізняються від бухгалтерських.

Основні норми регламентуються:

- розділом III «Податок на прибуток підприємств»;
- розділом V «Податок на додану вартість»;
- статтями 138-146 ПКУ (амортизація, податкові різниці, продаж і ліквідація активів) [39].

Станом на кінець 2024 року, загальна залишкова вартість необоротних активів підприємства становила 51 283 тис. грн., при цьому левову частку займали саме основні засоби - 51 060 тис. грн.. Така значна частка матеріальних активів вимагає досконалого розуміння податкових правил їх обліку, що базуються на Податковому кодексі України (ПКУ) та національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку (П(С)БО).

Податкове законодавство України використовує терміни та визначення, що ґрунтуються на Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (Закон №996-XIV). Відповідно до статті 1 Закону №996-XIV, фінансова звітність є відображенням фінансового стану та результатів діяльності підприємства, а бухгалтерський облік є обов'язковим для всіх юридичних осіб [1].

Необоротні активи в податковому обліку класифікуються відповідно до правил бухгалтерського обліку, зокрема П(С)БО 7 «Основні засоби» та П(С)БО 30 «Біологічні активи». При цьому, для цілей оподаткування прибутком, ПКУ запроваджує власну класифікацію об'єктів ОЗ за групами та мінімальними строками корисного використання (ст. 138 ПКУ) [19], [52].

Облікова політика підприємства, закріплена у Наказі про облікову політику, має ключове значення для формування як бухгалтерського, так і податкового обліку, оскільки визначає підхід підприємства до класифікації, оцінювання та амортизації необоротних активів. Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7, саме в цьому документі встановлюються вартісні критерії для визнання активів основними засобами та малоцінними необоротними матеріальними активами, що безпосередньо впливає на податковий облік. Податковий кодекс України визначає мінімальний поріг вартості основного засобу у сумі двадцяти тисяч гривень (на 2024 рік), і якщо

Підприємство встановлює у своїй обліковій політиці нижчу вартісну межу, наприклад шість тисяч гривень, це створює постійні податкові різниці, оскільки активи у діапазоні від шести до двадцяти тисяч гривень у бухгалтерському обліку визнаються основними засобами, а у податковому - малоцінними необоротними матеріальними активами, що по-різному впливає на нарахування амортизації та визначення фінансового результату. Крім того, у межах облікової політики підприємство визначає методи амортизації для різних груп основних засобів, такі як прямолінійний, метод зменшення залишкової вартості, прискорений метод зменшення залишкової вартості, кумулятивний або виробничий метод, вибір яких визначає розподіл витрат амортизації у часі та впливає на величину податкового навантаження. Також встановлюються строки корисного використання активів, які повинні базуватися на реальних умовах експлуатації, нормативних характеристиках, моральному зносі та специфіці виробничого процесу. Таким чином, облікова політика виступає стратегічним інструментом управління необоротними активами, забезпечує узгодженість між

бухгалтерським та податковим обліком, формує підґрунтя для планування інвестицій, оновлення технічної бази та оптимізації фінансових результатів підприємства [19].

Відповідно до П(С)БО 7, первісна вартість основних засобів складається з усіх витрат, пов'язаних із придбанням та доведенням активу до робочого стану (ціна придбання, мито, реєстраційні збори, витрати на монтаж та налагодження) [19].

Для систематизації податкових різниць, що виникають при обліку необоротних активів, у роботі наведено узагальнену структуру (рис. 2.1), яка відображає основні види коригувань фінансового результату при визначенні об'єкта оподаткування та їх зв'язок з амортизаційними й іншими обліковими операціями.

Рис. 2.1. Основні податкові різниці, пов'язані з необоротними активами

У підприємства первісна вартість основних засобів на кінець 2024 року становила 162 853 тис. грн. Оскільки основна діяльність підприємства - рослинництво, ця вартість включає: сільськогосподарську техніку (трактори, комбайни, ґрунтообробна техніка); виробничі будівлі (склади, елеватори); транспортні засоби.

Операції з придбання основних засобів, що використовуються в оподатковуваних операціях в межах господарської діяльності (наприклад, комбайн, що використовується для збору врожаю), дають право підприємству на податковий кредит з ПДВ (ст. 198 ПКУ) [53].

Згідно з П(С)БО 7, амортизація нараховується щомісяця. Підприємство у 2023 році включило до складу своїх операційних витрат суму амортизації у розмірі 12 309 тис. грн. (у 2022 році - 12 555 тис. грн.). Це є показник бухгалтерської амортизації.

Для цілей податку на прибуток, платники з річним доходом понад 40 млн грн. (підприємство, судячи з обсягів реалізації, є великим платником, оскільки його чистий дохід за 2022 рік становив 74 361 тис. грн.) зобов'язані застосовувати податкові різниці (пп. 134.1.1 ПКУ) [40].

Таким чином, у розрахунку оподатковovanого прибутку бухгалтерська амортизація 12 309 тис. грн. буде виключена, а замість неї буде врахована амортизація, розрахована за правилами ПКУ.

Податковий облік амортизації передбачає дотримання низки правил, встановлених Податковим кодексом України, що часто не збігаються з положеннями бухгалтерського обліку та можуть спричинити податкові різниці. Зокрема, законодавство визначає мінімально допустимі строки корисного використання для різних груп основних засобів, і якщо підприємство встановлює коротший строк, у податковому обліку все одно застосовується мінімальний, що призводить до різниці між сумами амортизації у двох системах. Також діє пряма заборона на амортизацію невиробничих основних засобів, тобто тих, що не беруть участі в господарській діяльності, що впливає на формування фінансового результату до оподаткування. Окремо слід враховувати категорії активів, які взагалі не підлягають податковій амортизації, як-от земельні ділянки та певні види довгострокових біологічних активів, якщо їх оцінка здійснюється за справедливою вартістю. Сукупність цих вимог визначає специфіку податкового обліку на підприємстві та формує підґрунтя для виникнення

різниць, які підприємство має враховувати при розрахунку об'єкта оподаткування [41].

Підприємство як суб'єкт господарювання, що займається сільськогосподарським виробництвом, є платником ПДВ на загальних підставах.

Коли підприємство здійснює капітальні інвестиції, що призводять до збільшення первісної вартості основних засобів (наприклад, реконструкція складів або модернізація сільськогосподарської техніки), суми ПДВ, сплачені постачальникам, включаються до податкового кредиту (ст. 198 ПКУ). Якщо підприємство модернізує свій трактор, витрати на запчастини та роботи, що включають ПДВ, збільшують первісну вартість ОЗ в бухобліку (рахунок 15 «Капітальні інвестиції») і одночасно формують право на податковий кредит з ПДВ. [53], [44].

Податкові наслідки операцій з реалізації, безоплатної передачі та використання основних засобів у негосподарській діяльності мають для підприємства суттєве значення, оскільки кожна з цих операцій формує окремі податкові зобов'язання. Продаж основних засобів, незалежно від того, чи йдеться про застарілу або списану техніку, супроводжується нарахуванням податкових зобов'язань з податку на додану вартість і складанням відповідної податкової накладної, що відповідає загальним правилам оподаткування постачання товарів. Безоплатна передача майна, включаючи випадки надання благодійної допомоги (що є поширеною практикою навіть серед агропідприємств, хоча це може бути не відображено у звітності підприємства), прирівнюється до постачання відповідно до визначення у підпункті 14.1.191 Податкового кодексу України, а тому вимагає нарахування податкових зобов'язань за ставкою 20% згідно з пунктом 185.1 ПКУ, при цьому базою оподаткування є балансова вартість об'єкта на момент передачі (п. 188.1 ПКУ) [43], [45], [46]. Якщо ж основні засоби починають використовуватися у діяльності, яка не відповідає критеріям господарської, а при їх придбанні був сформований податковий кредит, підприємство зобов'язане нарахувати

компенсуючі податкові зобов'язання з ПДВ відповідно до пункту 198.5 ПКУ, виходячи з їх балансової вартості на початок періоду такого використання [47].

Податковий облік операцій, пов'язаних з необоротними активами, охоплює значно ширше коло аспектів, ніж просто визначення амортизаційних різниць, оскільки Податковий кодекс України передбачає низку коригувань фінансового результату для платників податку на прибуток, які застосовують податкові різниці. Зокрема, коригування можуть виникати у зв'язку з витратами на ремонт, модернізацію та поліпшення основних засобів, адже порядок їх віднесення до витрат або капіталізації, а також застосування окремих методів амортизації здатні формувати тимчасові різниці згідно з вимогами пункту 138 ПКУ [55]. Додатково до цього, хоча резерви сумнівних боргів безпосередньо не належать до обліку необоротних активів, операції з довгостроковою дебіторською заборгованістю, що можуть виникати при реалізації таких активів, також підпадають під коригування відповідно до статті 139 ПКУ [42]. Окремий блок податкових різниць стосується фінансових операцій, пов'язаних із придбанням необоротних активів: проценти за позиками чи кредитами, залученими для фінансування капітальних інвестицій, можуть вимагати коригування фінансового результату, особливо якщо залучення коштів здійснювалось від нерезидентів і на підприємство поширюються обмеження щодо включення фінансових витрат до складу витрат відповідно до пункту 140.2 ПКУ [44]. У сукупності ці положення формують комплексну систему податкового регулювання, яка впливає на інвестиційну діяльність підприємства, планування капітальних витрат і загальну ефективність управління необоротними активами.

У підсумку, податкові питання, пов'язані з обліком необоротних активів, формують складний та багатоаспектний напрям роботи, що вимагає від підприємства постійного узгодження внутрішніх облікових підходів із нормативними вимогами. Підприємству необхідно забезпечувати відповідність методів, визначених у бухгалтерському обліку згідно з П(С)БО 7, Наказом №291 та Законом №996-XIV, положенням Податкового кодексу України, зокрема у

частині амортизаційних різниць, які найбільш суттєво впливають на фінансовий результат. Водночас суворе дотримання правил податкового обліку, особливо щодо ПДВ і правильності формування первісної вартості необоротних активів на підставі належно оформлених первинних документів, є ключовою умовою підтвердження податкового кредиту та законності відображених витрат. Саме узгодженість усіх цих елементів забезпечує прозорість, коректність і стабільність податкових показників підприємства [19], [1], [55].

РОЗДІЛ 3

Аналіз наявності та використання необоротних активів суб'єкта господарювання

3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання

Ефективність функціонування будь-якого підприємства значною мірою залежить від його фінансово-економічного стану, який відображає результати господарської діяльності, ступінь забезпеченості ресурсами, здатність до відтворення капіталу та виконання зобов'язань перед державою, працівниками і контрагентами. Аналіз фінансово-економічного стану є базовою частиною аналітичних досліджень, оскільки він дозволяє виявити тенденції розвитку, оцінити платоспроможність, фінансову стійкість та рівень ділової активності підприємства [63].

Особливе значення цей аналіз має для підприємств аграрного сектору, діяльність яких залежить від сезонних коливань, природно-кліматичних факторів та потребує значних інвестицій у технічне оснащення.

Для підприємства, що забезпечує надання послуг та реалізацію технічних засобів для сільського господарства - аналіз фінансово-економічного стану дозволяє оцінити, наскільки ефективно використовуються наявні ресурси, чи достатньо підприємство забезпечене власним капіталом і чи має воно потенціал для подальшого розвитку.

Вивчення фінансових показників на основі офіційної звітності підприємства (форми №1 «Баланс» і №2 «Звіт про фінансові результати») дає змогу не лише узагальнити поточні результати діяльності, а й визначити напрями підвищення ефективності управління активами, оптимізації структури капіталу та зміцнення конкурентоспроможності підприємства на ринку.

Результати горизонтального і вертикального аналізу майна свідчать про наявність як позитивних, так і негативних ознак і тенденцій у майновому стані підприємства за інформацією активу балансу. У 2024 році порівняно з 2022

роком вартість майна збільшилася на 50808 тис. грн, або 20,2 %.

Необоротні активи зменшилися на 20527 тис. грн (28,6 %), а оборотні активи збільшилися на 71335 тис. грн (39,8 %). Зростання оборотних активів на 39,8% - позитивний сигнал, що вказує на збільшення запасів, готової продукції та товарів.

Необоротні активи представлені насамперед основними засобами, вартість яких зменшилася на 20387 тис. грн, або 28,5 %. Скорочення необоротних активів, особливо основних засобів, свідчить про зниження інвестицій в довгострокові ресурси. Це може означати амортизацію без поновлення, продаж майна або зміну стратегії з фокусом на оборотні активи.

Серед оборотних активів суттєво збільшилася поточна дебіторська заборгованість (на 30665 тис. грн, що становить у 3 р.б.). Підвищення частки поточної дебіторської заборгованості в майні з 4,8 % у 2022 році до 14,1 % у 2024 році (на 9,4 в. п.) може свідчити як про зростання обсягів продажу, так і про ризик проблем із платоспроможністю клієнтів.

Гроші та їх еквіваленти і поточні фінансові інвестиції збільшилися на 12842 тис. грн., їх частка в майні станом на кінець звітного року збільшилася до 20,5 %, що створює передумови для кращого оцінювання ліквідності балансу та платоспроможності підприємства.

Темп приросту виробничих запасів (50,3 %) більший за темп приросту основних засобів (-28,5 %), при цьому частка виробничих запасів у майні збільшилася з 4,9 до 6,2 %. Зниження інвестицій у основні засоби (-28,5 %) вказує на зменшення довгострокових активів, які формують матеріально-технічну базу підприємства (машини, обладнання, будівлі тощо). Це може свідчити про знос або відсутність оновлення основних засобів. Потенційно - зниження виробничого потенціалу в довгостроковій перспективі. Зростання виробничих запасів (+50,3 %) сигналізує про активне поповнення ресурсів для виробництва (сировина, матеріали). Частка запасів у майні зросла з 4,9 % до 6,2 %, тобто підприємство більше коштів зосереджує в короткострокових

ресурсах. Підприємство переорієнтовується з довгострокових інвестицій (основні засоби) на короткострокові активи (виробничі запаси), що може бути вигідно у короткій перспективі (наприклад, при зростанні попиту), але вимагає обережності, щоб не втратити виробничу базу і конкурентні позиції в майбутньому.

Вартість готової продукції і товарів збільшилася на 15950 тис. грн (17,1 %), їх частка в майні зменшилася з 37,1 до 36,2 %. Хоча вартість готової продукції зросла на 17,1 %, її частка в структурі активів зменшилася, що свідчить про випереджаюче зростання інших активів. Це може означати збалансований розвиток підприємства, оптимізацію структури активів та нормальну динаміку запасів. Проте слід контролювати рівень реалізації, аби не допустити скупчення надлишкових товарів.

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства показує, що загальна вартість майна зросла на 50 808 тис. грн, або на 20,2%, що свідчить про розширення масштабів діяльності та позитивну динаміку розвитку. Значне збільшення оборотних активів на 39,8% підвищило ліквідність та фінансову гнучкість підприємства, а зростання грошових коштів і фінансових інвестицій на 12 842 тис. грн покращило його платоспроможність, забезпечуючи надійний фінансовий резерв для поточних і майбутніх операцій. Одночасно виробничі запаси зросли на 50,3%, що гарантує стабільність виробничого процесу, а обсяги готової продукції та товарів збільшилися на 17,1%, демонструючи збалансований розвиток та ефективну оптимізацію структури активів. Водночас відзначаються певні негативні тенденції: необоротні активи скоротилися на 28,6%, зокрема основні засоби - на 28,5%, що свідчить про зниження інвестицій у довгострокові ресурси, а зростання зносу основних засобів відображає старіння технічної бази. Значне зростання поточної дебіторської заборгованості утримі, з підвищенням її частки в активах з 4,8% до 14,1%, створює потенційні ризики неплатежів, а переорієнтація коштів у короткострокові активи може обмежити

виробничий потенціал у довгостроковій перспективі, що потребує уваги з боку управління для забезпечення збалансованого розвитку підприємства.

Майновий стан підприємства загалом стабільний: підприємство підвищило ліквідність і наростило оборотні ресурси. Водночас спостерігається скорочення необоротних активів і зростання зносу основних засобів, що потребує оновлення технічної бази та збалансування структури активів у майбутньому.

Результати горизонтального і вертикального аналізу джерел формування капіталу підприємства свідчать про наявність як позитивних, так і негативних ознак і тенденцій.

У 2024 році порівняно з 2022 року вартість джерел формування капіталу збільшилася на 50808 тис. грн, або 20,2 %. При цьому власний капітал зріс на 43453 тис. грн (17,9 %), зобов'язання і забезпечення зросли на 7355 тис. грн (85,4 %). Така динаміка складових пасиву балансу зумовила зменшення частки власного капіталу в джерелах формування капіталу з 96,6 до 94,7 % (на 1,9 в. п.) і, відповідно, збільшення частки зобов'язань і забезпечень з 3,4 до 5,3 %.

Зниження з 96,6 % до 94,7 % свідчить про відносне зменшення фінансової автономії підприємства. Хоча власний капітал у абсолютному вимірі зріс, його частка в загальній структурі джерел зменшилася через випереджальне зростання зобов'язань. Це означає, що підприємство дещо більше стало покладатися на зовнішні джерела фінансування, а не лише на власні ресурси. Зростання зобов'язань і забезпечень (на 85,4 %) може означати активніше використання короткострокових позик чи кредиторської заборгованості для фінансування поточної діяльності або інвестицій, посилення ризику ліквідності, якщо зобов'язання не збалансовані з ліквідними активами, але водночас це може свідчити про розширення масштабів діяльності або доступ до додаткових джерел фінансування.

У складі власного капіталу зареєстрований (пайовий) капітал не змінився - 2727 тис. грн (0,0 %). Резервний капітал збільшився на 48316 тис. грн (22,9 %). Це може вказувати на обачну фінансову політику підприємства, намір

зміцнити фінансову стабільність, можливу підготовку до ризикованих проєктів або економічних коливань. Нерозподілений прибуток знизився на 4863 тис. грн (18,7 %). Це може свідчити про виплату дивідендів власникам, покриття збитків минулих років, перенаправлення частини прибутку до резервного капіталу (що цілком логічно, враховуючи його зростання). Найбільшу частку в джерелах формування капіталу становить власний капітал - 94,7 % на кінець 2024 року. Це дуже високий рівень фінансової автономії, який означає, що підприємство майже повністю фінансує свою діяльність за рахунок власних джерел і це знижує ризики банкрутства, підвищує довіру інвесторів і кредиторів.

Поточна кредиторська заборгованість збільшилася на 319 тис. грн, або 9,4 %. Поки що рівень поточної заборгованості є некритичним, але потребує контролю, щоб не допускати накопичення боргів.

Аналіз джерел формування капіталу підприємства демонструє позитивну динаміку розвитку фінансової бази: загальна сума джерел зросла на 50 808 тис. грн, або на 20,2%, що свідчить про зміцнення фінансової спроможності та розширення масштабів діяльності. Значне збільшення власного капіталу на 43 453 тис. грн (17,9%) відображає прибуткову діяльність підприємства та його внутрішній розвиток, а зростання резервного капіталу на 48 316 тис. грн (22,9%) підтверджує обачну фінансову політику та прагнення забезпечити стабільність і фінансову безпеку. Висока частка власного капіталу у структурі джерел формування капіталу - 94,7% - свідчить про значний рівень фінансової автономії та незалежність від зовнішніх запозичень, водночас зростання зобов'язань і забезпечень на 85,4% може бути ознакою активного розширення діяльності та використання додаткових фінансових ресурсів для інвестицій чи оборотного фінансування. Разом із тим існують певні негативні тенденції: частка власного капіталу зменшилася з 96,6% до 94,7%, що вказує на відносне зниження фінансової автономії через швидше зростання зобов'язань; нерозподілений прибуток зменшився на 4 863 тис. грн (-18,7%), що може бути наслідком виплати дивідендів або використання прибутку на покриття минулих збитків; зростання

поточної кредиторської заборгованості на 9,4% потребує контролю для запобігання накопиченню короткострокових боргів; крім того, збільшення зобов'язань і забезпечень може підвищувати ризик ліквідності, якщо їх не буде збалансовано ліквідними активами, що потребує уваги з боку управлінського контролю для забезпечення стабільного фінансового стану підприємства.

У 2024 році порівняно з 2022 роком чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) збільшився на 80,2 %. Випереджальне зростання чистого доходу порівняно зі зростанням собівартості реалізованої продукції (на 96,5 %) зумовило збільшення валового прибутку на 52,0 %. Частка валового прибутку в чистому доході знизилася з 36,7 до 30,9 %.

У структурі операційних витрат частка собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) зменшилася з 78,3 до 77,8 % - незначне покращення, що свідчить про незначне підвищення ефективності виробництва або закупівель, витрат на збут - із 9,6 до 3, %. Може означати, що підприємство зменшило витрати на маркетинг/доставку/просування, можливе зниження обсягу активного збуту, що в довгостроковій перспективі може позначитися негативно на доходах або ефективніші методи збуту.

Прибуток від операційної діяльності збільшився на 79.6 %, а прибуток до оподаткування - на 81,3 %. Це позитивний сигнал: підприємство отримує більше прибутку, навіть якщо частка в доході зменшується.

У 2022 році частка чистого прибутку в чистому доході від реалізації продукції становила 34,9 % і чистий прибуток перевищив валовий прибуток на 95,3 %. У звітному році частка чистого прибутку в чистому доході від реалізації продукції становила 15,7 % і чистий прибуток перевищив валовий прибуток на 50,9 %. Значне падіння рентабельності чистого прибутку: хоча прибуток загалом зріс, у відносному вираженні (до доходу) він зменшився вдвічі. Це означає, що заробляти з кожної гривні доходу стало важче - прибутковість продажів знизилась.

У цілому, фінансові результати підприємства свідчать про стабільне зростання та здатність забезпечувати прибуткову діяльність, що відображає ефективне управління ресурсами та потенціал для подальшого розвитку. Позитивні тенденції вказують на наявність фінансової стійкості та здатність підприємства адаптуватися до змін ринкових умов, ефективно формувати доходи та контролювати основні витрати. Водночас існують певні негативні аспекти, які потребують уваги: зниження рентабельності та ефективності використання доходів, а також потенційні ризики, пов'язані зі скороченням витрат на збут та маркетинг, що може впливати на довгострокові перспективи розвитку. Отже, для забезпечення стабільності та стійкого зростання необхідне продовження роботи над оптимізацією витрат, підвищенням продуктивності, управлінням ризиками та підтриманням збалансованої фінансової політики, що дозволить зміцнити позиції підприємства на ринку та створити передумови для його подальшого успішного розвитку.

3.2. Аналіз наявності, динаміки та стану необоротних активів

Необоротні активи є основою матеріально-технічного потенціалу підприємства, адже саме вони забезпечують здійснення виробничого процесу, надання послуг, транспортування, переробку та інші види діяльності. До складу необоротних активів входять основні засоби, нематеріальні ресурси, довгострокові біологічні активи та капітальні інвестиції, які формують основу довгострокового розвитку підприємства [7].

Для забезпечення високої конкурентоспроможності, продуктивності праці та рентабельності господарської діяльності раціональне використання необоротних активів має поєднуватися із сучасним підходом до обліку, що передбачає не лише швидку обробку даних, а й суттєве вдосконалення системи внутрішнього контролю та аналізу. [10]

Аналіз наявності, динаміки та стану необоротних активів дозволяє оцінити не лише матеріальну базу підприємства, а й ефективність її відтворення та використання. Для підприємств аграрного профілю, таких як досліджуване, наявність сучасних основних засобів (машин, тракторів, обладнання, транспортних засобів) є вирішальною умовою забезпечення безперервності виробничих процесів і підвищення обсягів реалізації продукції [34].

Вивчення структури, руху та технічного стану необоротних активів дає змогу виявити тенденції їх оновлення, рівень зносу, ступінь використання потужностей і визначити напрямки вдосконалення політики управління основними засобами. Саме тому аналіз цієї групи активів є невід'ємною частиною оцінки загальної ефективності діяльності підприємства та обґрунтування його інвестиційної політики [15].

Для оцінки ефективності використання необоротних активів підприємства та виявлення тенденцій їх зміни доцільно провести горизонтальний та вертикальний аналіз. Горизонтальний аналіз дозволяє простежити динаміку необоротних активів за кілька періодів, визначити абсолютні та відносні зміни, виявити позитивні або негативні тенденції. Вертикальний аналіз дає змогу

оцінити структуру необоротних активів на кінець звітної року та визначити питому вагу окремих їх видів у загальній сумі, що є важливим для планування інвестиційної та виробничої діяльності підприємства.

Таблиця 3.1

Горизонтальний і вертикальний аналіз необоротних активів підприємства

Вид необоротних активів	2022	2023		2024	Зміни (+,-)				
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	частки, в. п.	у %
Необоротні активи всього	71810	100	62260	100	51283	100	-20527	-	-28,6
1. Нематеріальні активи	73	0,1	59	0,1	45	0,1	-28,0	0,0	-38,4
2. Незавершені капітальні інвестиції	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. Основні засоби	71447	99,5	61911	99,4	51060	99,6	-20387,0	0,1	-28,5
4. Довгострокові біологічні активи	290	0,4	290	0,5	178	0,3	-112	-0,1	-38,6
5. Довгострокові фінансові інвестиції	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Структура необоротних активів підприємства є надзвичайно монолітною, що типово для суб'єктів аграрного чи виробничого сектору. Абсолютно домінуючою складовою є Основні засоби, частка яких протягом 2022-2024 рр. коливається у вузькому діапазоні від 99,4% до 99,6% від загальної суми необоротних активів. Це свідчить про високу залежність операційної діяльності від матеріально-технічної бази. Частки інших видів активів є незначними: Довгострокові біологічні активи становлять 0,3%-0,5%, а Нематеріальні активи - стабільні 0,1%. При цьому повна відсутність Незавершених капітальних інвестицій та

Довгострокових фінансових інвестицій свідчить про відсутність активної реалізації великих інвестиційних проєктів, спрямованих на модернізацію або розширення діяльності.

Динаміка необоротних активів за аналізований період характеризується значною регресією. Загальна сума необоротних активів скоротилася з 71 810 тис. грн у 2022 році до 51 283 тис. грн у 2024 році. Абсолютне зменшення склало 20 527 тис. грн, що становить -28,6%.

Це падіння майже повністю спричинене скороченням вартості Основних засобів на 20 387 тис. грн, або на 28,5%. Таке зменшення свідчить про інтенсивний фізичний та/або моральний знос основних фондів, що не компенсується придбанням нових активів, що потенційно призводить до зниження виробничої потужності. Окрім того, значно скоротилися Довгострокові біологічні активи (на 38,6%) та Нематеріальні активи (на 38,4%), що вказує на зменшення інноваційного та аграрного потенціалу підприємства.

Динаміка необоротних активів підприємства за 2022-2024 роки оцінюється як негативна, оскільки супроводжується значним зменшенням вартості ключових виробничих активів без компенсації через інвестиційну діяльність. Це ставить під загрозу довгострокову конкурентоспроможність та операційну стійкість підприємства.

Для більш наочного відображення результатів проведеного аналізу доцільно представити основні тенденції зміни та структури необоротних активів у графічній формі. Візуалізація даних дозволяє глибше оцінити динаміку розвитку підприємства, простежити напрямки змін у структурі активів і зробити висновки щодо ефективності використання довгострокових ресурсів.

Побудовані діаграми відображають, по-перше, загальну динаміку необоротних активів підприємства за 2022-2024 роки, а по-друге - структурний розподіл необоротних активів у 2024 році. Це дає можливість комплексно оцінити не лише кількісні зміни, а й якісні особливості формування активів,

визначити співвідношення між основними, нематеріальними та біологічними складовими.

Проаналізуємо графік, що відображає динаміку необоротних активів підприємства за 2022-2024 роки (рис 3.1).

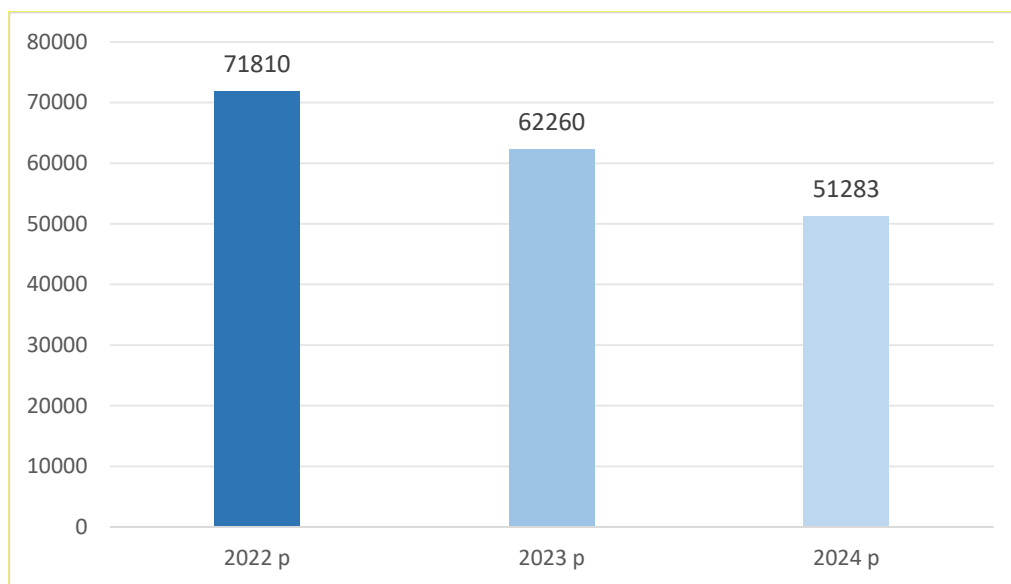

Рис. 3.1. Динаміка необоротних активів (2022–2024 рр.)

Динаміка необоротних активів підприємства протягом 2022-2024 років демонструє стійку тенденцію до скорочення їх вартості. Так, загальна сума необоротних активів зменшилася з 71 810 тис. грн у 2022 році до 51 283 тис. грн у 2024 році, тобто на 28,6%. Найбільше зниження спостерігається у 2024 році, що свідчить про зменшення інвестицій у матеріально-технічну базу підприємства.

Ця тенденція може бути наслідком високого рівня амортизації основних засобів, відсутності оновлення обладнання або продажу частини основних фондів.

Зниження необоротних активів у аграрного підприємства, яке займається вирощуванням зернових культур, може негативно впливати на його виробничий потенціал, оскільки зменшуються ресурси для довгострокових інвестицій у техніку, обладнання та інфраструктуру. Це підвищує ризик зростання витрат на ремонт та оновлення сільськогосподарської техніки, обмежує можливості для

масштабування посівів і може призвести до зниження ефективності виробництва та урожайності у майбутніх періодах.

Водночас певне скорочення необоротних активів може бути й ознакою раціоналізації структури активів, спрямованої на концентрацію ресурсів у більш ліквідних оборотних активах. Проте, якщо зменшення відбувається без інвестиційного відтворення, це свідчить про виснаження технічної бази.

Отже, підприємству доцільно переглянути політику оновлення основних засобів, збільшити частку капітальних інвестицій і впроваджувати інноваційні технології, що сприятимуть підвищенню продуктивності праці та конкурентоспроможності.

Для глибшої оцінки структури довгострокових ресурсів розглянемо кругову діаграму, що ілюструє склад необоротних активів підприємства у 2024 році. Вона наочно показує співвідношення між основними засобами, нематеріальними та біологічними активами (рис 3.2.).

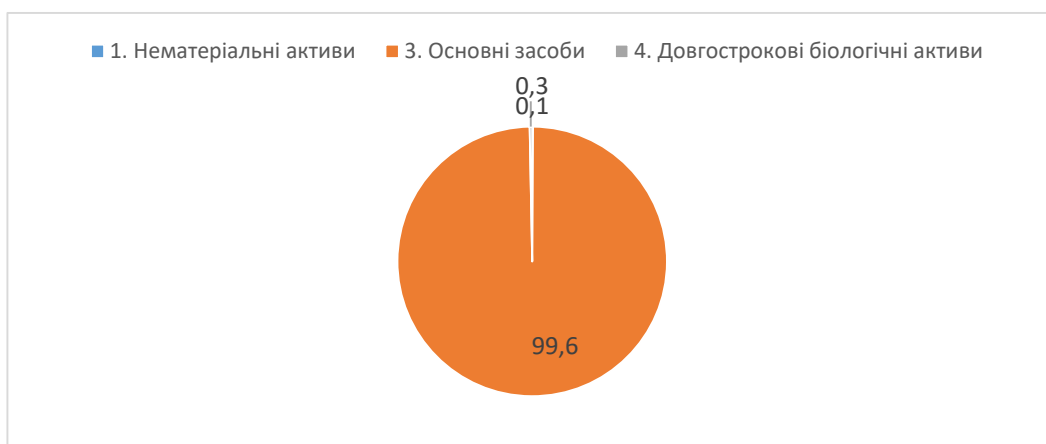

Рис 3.2. Структура необоротних активів підприємства у 2024 році

Аналіз структури необоротних активів підприємства свідчить про явну домінанту основних засобів, частка яких становить 99,6 % від загальної вартості необоротних активів. Інші складові - нематеріальні активи (0,1 %) та довгострокові біологічні активи (0,3 %) - мають мінімальний внесок у загальну структуру балансу, що свідчить про практично повну концентрацію капіталу в матеріальних ресурсах. Така ситуація є типовою для підприємств виробничого типу, однак вона водночас може розглядатися як потенційне джерело ризиків,

оскільки надмірна концентрація в одному виді активів знижує гнучкість підприємства та уповільнює його адаптацію до нових технологічних і ринкових умов. Переважання основних засобів має двоякий характер: з одного боку, воно забезпечує стабільну матеріальну базу виробництва, гарантує наявність необхідної техніки та обладнання для ведення основної діяльності, а також створює фундамент для довгострокової продуктивності. З іншого боку, така структура підвищує залежність підприємства від фізично зношених ресурсів, обмежує можливості швидкого впровадження нових технологій, інновацій та сучасних методів обробітку ґрунту, що може зменшувати загальний інноваційний потенціал та конкурентоспроможність. Мала частка нематеріальних активів свідчить про недостатній розвиток інтелектуальних ресурсів, інформаційних технологій, програмного забезпечення та патентно-ліцензійної бази, які в сучасних умовах є важливими для підвищення ефективності управління аграрним виробництвом, оптимізації процесів, контролю ресурсів та прогнозування результатів діяльності. Крім того, обмежена наявність довгострокових біологічних активів вказує на слабку диверсифікацію виробничих ресурсів, що може підвищувати ризики у випадку несприятливих природних чи ринкових умов. Отже, для підвищення ефективності управління капіталом та забезпечення стійкого розвитку підприємству доцільно переглянути структуру необоротних активів, прагнучи до більш збалансованого поєднання матеріальних, інноваційних та інформаційних ресурсів. Розширення частки нематеріальних активів, впровадження сучасних технологій, інтелектуальних розробок та вдосконалення біологічного потенціалу сприятиме підвищенню технологічної гнучкості, зміцненню конкурентоспроможності, зниженню ризиків, а також забезпечить більш стабільний і прогнозований довгостроковий розвиток підприємства.

Для отримання повного уявлення про фінансово-господарську діяльність підприємства та правильного трактування його звітності важливо проводити аналіз не лише основних форм фінансової звітності, а й приміток до них. Саме

примітки містять детальну інформацію, яка дозволяє розкрити структуру статей, оцінити реальний стан активів, зобов'язань, джерел фінансування та допоміжних операцій. Вони дають можливість простежити динаміку окремих показників за кілька років, визначити внутрішні тенденції розвитку та виявити приховані ризики. Тому для більш глибокого і достовірного аналізу фінансової діяльності підприємства було здійснено дослідження приміток за 2022–2024 роки.

Примітки до фінансової звітності підприємства за 2022–2024 роки показують, що упродовж трьох років структура нематеріальних активів залишається дуже вузькою - обліковується лише стаття «інші нематеріальні активи» зі стабільною первісною вартістю 142 тис. грн; у 2022 році накопичена амортизація становила 55 тис. грн, у 2023 році збільшилася до 69 тис. грн, у 2024 році - до 83 тис. грн, що свідчить про поступове зношування нематеріальних активів без їх оновлення або інвестицій у модернізацію.

Амортизаційні відрахування нараховувалися щороку: у 2022 році - 12 556 тис. грн, у 2023 році - 12 310 тис. грн, у 2024 році - 12 007 тис. грн, при цьому використання амортизації на відновлення або модернізацію основних засобів дорівнювало 0 грн у всі три роки (рядок 1310), що посилює ризик зношування матеріальної бази. Грошові кошти: на 2022 рік - 49 006 тис. грн, на 2023 рік - 49 666 тис. грн, на 2024 рік - 61 848 тис. грн. Це свідчить про загальне зростання ліквідності підприємства протягом трьох років, при цьому спостерігається покращення фінансового становища та накопичення грошових ресурсів. Забезпечення та резерви за всі три роки не формувалися: інформація рядків 710-780 відсутня. Це свідчить про відсутність фінансового покриття потенційних зобов'язань і ризиків, що знижує прозорість фінансової звітності та суперечить принципу обачності. Запаси залишаються найбільш активним елементом: у 2022 році загальна сума становила 115 837 тис. грн (готова продукція - 92 796 тис. грн, незавершене виробництво - 9 601 тис. грн, матеріали сільськогосподарського призначення - 1 995 тис. грн, МШП - 3 595 тис. грн), у 2023 році запаси зросли до 135 143 тис. грн (готова продукція - 102 283 тис. грн, незавершене

виробництво - 12 598 тис. грн, матеріали - 7 359 тис. грн), у 2024 році - до 141 654 тис. грн (готова продукція - 108 826 тис. грн, незавершене виробництво - 13 341 тис. грн, матеріали - 70 081 тис. грн). Це свідчить про активне накопичення виробничих запасів та готової продукції протягом трьох років, що відображає стаке виробництво та можливе збільшення обсягів сільськогосподарської діяльності, хоча різке зростання матеріалів у 2024 році може вказувати на нагромадження сировини або затримку її використання. Фінансові доходи практично відсутні: доходи від участі в капіталі, дивідендів та фінансової оренди не отримувалися, інші фінансові доходи становили 129 тис. грн у 2022 році, 759 тис. грн у 2023 році та 574 тис. грн у 2024 році. Це свідчить про те, що підприємство майже не займається фінансовою діяльністю та інвестиціями, зосереджуючи основну увагу на виробництві зернових і не отримуючи значних доходів від фінансових операцій.

Детальне вивчення приміток до фінансової звітності підприємства за 2022–2024 рр. демонструє поступові, але системні зміни у складі та русі основних засобів, що суттєво характеризують технічний стан та інвестиційну активність підприємства. Загальна первісна вартість основних засобів у 2022 р. становила 154 266 тис. грн, а сума зносу - 75 235 тис. грн, що формувало залишкову вартість 79 031 тис. грн; у 2023 р. первісна вартість зросла до 158 983 тис. грн, а знос - до 87 536 тис. грн, та одночасне активне нарахування амортизації, але загальна залишкова вартість залишилася майже незмінною, що є сигналом про зношеність значної частини фондів; 2024 р. первісна вартість збільшилась до 161 711 тис. грн, а знос - до 99 800 тис. грн, при цьому оновлення за рік становило 1 142 тис. грн, що є суттєво меншим порівняно з попередніми періодами, а надходження були спрямовані переважно на підтримання існуючих потужностей, а не їх розширення. Структурно в усі роки домінували «Машини та обладнання» (2022 р.: 103 751 тис. грн первісної вартості; 2023 р.: 108 637 тис. грн; 2024 р.: 110 449 тис. грн) та «Будівлі, споруди та передавальні пристрої» (2022 р.: 29 259 тис. грн; 2023 р.: 28 992 тис. грн; 2024 р.: 28 992 тис. грн), що повністю відповідає

специфіці аграрного виробництва, де техніка та виробнича інфраструктура формують основу операційної діяльності. Разом із тим, динаміка зносу свідчить про поступове старіння обладнання: рівень накопиченої амортизації по ключових групах у 2024 р. сягнув 78 196 тис. грн для машин та 17 665 тис. грн для будівель, що збільшує ризик виробничих простоїв і потребує посиленого інвестування в оновлення технічної бази. Підприємство щорічно здійснювало капітальні інвестиції в придбання основних засобів: 2022 р. - 4 984 тис. грн, 2023 р. - 2 760 тис. грн, 2024 р. - 1 142 тис. грн, але темпи інвестування мають виразну тенденцію до зниження, що може негативно вплинути на довгострокову відтворюваність основних засобів і технічну готовність виробництва.

Аналіз приміток свідчить, що оновлення основних засобів на підприємстві відбувається вкрай повільно й не компенсує темпи зношення. Незважаючи на незначне збільшення первісної вартості, щорічне надходження техніки є мінімальним і має тенденцію до зниження, тоді як сума накопиченого зносу стрімко зростає. Це означає, що матеріально-технічна база фактично старіє, а реального етапу «поступового оновлення» не відбувається. Зростання зносу по ключових групах - будівлях, машинах, обладнанні - свідчить про те, що підприємство використовує техніку з наближенням до кінця її експлуатаційного ресурсу, що збільшує ризики простоїв, підвищує витрати на ремонт та негативно впливає на продуктивність виробництва. Таким чином, замість оновлення основних засобів спостерігається поступове старіння технічної бази, що вимагає посилення інвестиційної політики та перегляду підходів до відновлення основних виробничих фондів.

3.3. Аналіз ефективності використання основних засобів та шляхи її підвищення

Основні засоби формують матеріальну основу діяльності підприємств, тому вони створюються, купуються або надходять іншими способами протягом усього часу функціонування організації. Якщо говорити про нерухомість, що належить підприємству, то зрозуміло, що такі об'єкти використовуються протягом

тривалого періоду, а власник прагне підтримувати їх у стані, придатному для експлуатації протягом усього строку служби. [27]

У цьому контексті підвищення результативності їх відтворення та використання стає важливою умовою стабільності функціонування суб'єкта господарювання. Головна мета полягає у створенні передумов для безперервної роботи виробництва, зниженні витрат, поліпшенні якості продукції та зміцненні конкурентних позицій підприємства на ринку [62].

У сучасних економічних умовах значення матеріально-технічної бази підприємства невпинно зростає, адже саме вона забезпечує можливість стабільного та безперервного виробничого процесу. Динамічний розвиток технологій, підвищення стандартів якості продукції та посилення конкуренції як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках змушують підприємства приділяти особливу увагу тому, як організовано використання їхніх виробничих ресурсів. Раціональне управління такими ресурсами стає запорукою здатності підприємства адаптуватися до нових вимог, мінімізувати втрати, підвищувати продуктивність та ефективність роботи. Від того, наскільки продумано здійснюється оновлення техніки, контроль за її станом, модернізація та оптимізація виробничих процесів, залежить подальша конкурентоспроможність і стабільність підприємства. Матеріальна база, що включає техніку, обладнання, будівлі, споруди та інші ресурси, формує основу для виконання виробничих операцій, визначає потенційні можливості щодо обсягів виробництва, рівня механізації та автоматизації, а також забезпечує необхідні умови для досягнення високих економічних результатів. Саме тому ефективне управління цими активами є стратегічно важливим завданням, що потребує системного підходу, глибокого аналізу та довгострокового планування [57].

Стратегія управління основними засобами є комплексним та довгостроковим інструментом управління, що охоплює систему заходів і планів, спрямованих на підвищення ефективності використання матеріально-технічної бази та оптимізацію виробничого потенціалу підприємства, забезпечуючи його

стабільний розвиток і конкурентоспроможність. Формування стратегії здійснюється поетапно, починаючи з проведення детального аналізу стану основних засобів, що передбачає оцінку їхньої технічної характеристики, рівня завантаженості, ступеня фізичного та морального зношення, продуктивності та відповідності сучасним технологічним вимогам, що дозволяє визначити слабкі місця та пріоритетні напрями модернізації. Наступним кроком є визначення стратегічних орієнтирів у сфері управління основними засобами, серед яких ключовими є підвищення продуктивності обладнання, оптимізація витрат на його експлуатацію та обслуговування, модернізація та оновлення технічної бази, впровадження енергоефективних і технологічно прогресивних рішень, що забезпечує адаптацію підприємства до мінливих умов ринку та технологічного розвитку. Третій етап полягає у розробці безпосередньої стратегії управління основними засобами, яка включає конкретні плани заміни або модернізації зношених елементів, розширення виробничих потужностей, будівництво нових об'єктів або впровадження інноваційних технологій, причому розробка цих заходів здійснюється з урахуванням фінансових можливостей підприємства, прогнозів ринкової кон'юнктури та сучасних технологічних тенденцій, що забезпечує збалансований та раціональний підхід до розвитку активів. Нарешті, четвертий етап передбачає планування і безпосередню реалізацію обраної стратегії, де особливу роль відіграють якісне планування, достатнє ресурсне забезпечення, ефективна координація між підрозділами та системний контроль за виконанням завдань, що дозволяє своєчасно реагувати на виниклі проблеми та забезпечувати максимально ефективне використання основних засобів у виробничому процесі, підвищуючи загальну продуктивність та економічну ефективність підприємства.

Завершальний етап передбачає постійний моніторинг ефективності реалізації стратегії, аналіз досягнутих результатів та коригування заходів відповідно до змін зовнішніх і внутрішніх умов. Значну роль відіграють превентивні дії, спрямовані на запобігання ризикам та забезпечення довготривалої стабільності

функціонування основних засобів, що дозволяє зменшити витрати на ремонт і заміну активів, зберегти їхню вартість і забезпечити безперервність виробничого процесу підприємства [24].

Рівень ефективності використання основних засобів на підприємстві визначається насамперед динамікою зростання обсягів виготовленої продукції, що є одним із ключових показників результативності виробничої діяльності. Зростання ефективності використання основних засобів може досягатися двома шляхами - інтенсивним та екстенсивним. Інтенсивне підвищення пов'язане із зростанням продуктивності обладнання, модернізацією виробничих процесів, упровадженням нових технологій, автоматизацією та підвищенням професійної кваліфікації персоналу. Екстенсивний шлях, у свою чергу, передбачає збільшення тривалості використання діючого обладнання в календарному періоді, підвищення питомої ваги активного обладнання у загальній його структурі, а також зменшення простоїв у виробництві завдяки поліпшенню організації праці та своєчасному забезпеченню ресурсами.

Ефективність використання основних засобів підприємства залежить від багатьох чинників, які можна умовно поділити на дві великі групи: ті, що покращують якість роботи обладнання, та ті, що збільшують час його фактичного використання. Якісні чинники передбачають оновлення техніки, заміну застарілого обладнання, упровадження сучасних технологій та вдосконалення методів роботи на виробництві. Важливою складовою цих заходів є підвищення кваліфікації працівників, адже навіть найсучасніше обладнання не буде ефективним без уміння правильно ним користуватися. Усі ці дії спрямовані на те, щоб техніка працювала швидше, надійніше й давала більше результату за той самий час.

Разом з тим, значну роль відіграють і кількісні чинники, тобто заходи, спрямовані на збільшення тривалості роботи обладнання та розширення обсягу його залучення до виробництва. Екстенсивне використання передбачає підвищення питомої ваги діючої техніки у загальному фонді основних засобів,

збільшення кількості годин її роботи у добі чи місяці, а також скорочення простоїв. Досягти цього можна за рахунок своєчасного ремонту, покращення технічного обслуговування, усунення «вузьких місць» у виробничому процесі, які гальмують роботу всього підприємства. Не менш важливим є належне забезпечення техніки матеріалами, паливом, електроенергією, комплектуючими, транспортними засобами та іншими ресурсами, що дозволяє уникнути небажаних затримок у роботі. Окремим напрямом є підвищення коефіцієнта змінності роботи обладнання, тобто його використання у дві чи три зміни, що дає можливість збільшити обсяги виробництва без додаткових інвестицій у нові потужності.

У кінцевому підсумку ефективне управління основними засобами можливе лише за умови поєднання обох підходів - як інтенсивного, так і екстенсивного. Інтенсивний підхід підвищує результативність уже наявної техніки, тоді як екстенсивний забезпечує максимально повне використання її часу роботи. Разом вони дозволяють підприємству задіяти свій виробничий потенціал на повну силу, зменшити витрати, збільшити обсяги виробництва, підвищити продуктивність праці та зміцнити конкурентоспроможність на ринку. Комплексне застосування таких заходів створює стійкі умови для розвитку підприємства, забезпечує стабільність його діяльності та формує основу для подальшого економічного зростання [15].

Раціональне управління основними засобами передбачає їх ефективне використання та досягнення балансу між наявними ресурсами й фактичними потребами підприємства. Для цього необхідно здійснювати стратегічне планування інвестицій у розвиток матеріально-технічної бази, враховуючи як поточні виробничі завдання, так і перспективні напрями діяльності. Рівень економічної ефективності відтворення та експлуатації основних засобів визначається позитивними тенденціями динамічних показників, що відображають результативність їх використання у виробничо-господарських процесах. Проведений аналіз дає можливість визначити оптимальні шляхи

підвищення ефективності використання основних засобів та обґрунтувати напрями їх інтенсифікації [2].

Ефективне управління основними засобами потребує комплексного бачення, у межах якого технічні, організаційні, фінансові та інноваційні рішення поєднуються у єдину систему розвитку підприємства. Його значення виходить далеко за межі простого контролю за станом обладнання чи дотримання нормативів експлуатації. Йдеться про формування такої моделі використання матеріально-технічних ресурсів, яка здатна забезпечити підприємству гнучкість, стійкість і здатність до зростання навіть в умовах високої конкуренції та швидких технологічних змін. Важливо враховувати не лише поточні виробничі потреби, а й перспективи розвитку: можливості оновлення та модернізації техніки, доцільність інвестицій у нові виробничі рішення, переорієнтацію ресурсів на більш результативні напрями, здатність підприємства адаптуватися до змін у структурі попиту чи вимог до якості продукції. Продумане управління такими активами допомагає мінімізувати ризики простоїв, зношення й неефективного використання обладнання, водночас забезпечуючи стабільність виробничих процесів і підвищення економічних показників. У результаті підприємство не лише зберігає свій виробничий потенціал, а й отримує можливість його нарощувати, підвищуючи рівень конкурентоспроможності та створюючи міцні передумови для довгострокового економічного зростання.

ВИСНОВКИ

В ході вирішення завдань, поставлених для досягнення мети роботи, одержано такі основні результати:

1. Необоротні активи є основою діяльності підприємства, забезпечуючи довготривале функціонування та формуючи матеріально-технічний потенціал. Наведено їх класифікацію на матеріальні (будівлі, споруди, техніка, транспорт), нематеріальні (програмне забезпечення, ліцензії, права користування) та інші довгострокові ресурси. Простими словами, необоротні активи - це «фундамент» підприємства, що визначає його продуктивність і стабільність.

2. Детально досліджено методи оцінки необоротних активів, що використовуються підприємством, зокрема первісну, залишкову та переоцінену вартість:

— первісна вартість відображає реальну суму, яку підприємство заплатило за актив;

— залишкова показує, скільки актив «коштує» після того, як частина його вартості була списана через знос;

— переоцінена - це оновлена ринкова вартість, яку підприємство може визначити у разі суттєвих змін ціни.

Дані види оцінки є основою коректної фінансової звітності та правильного розрахунку витрат.

3. Встановлено, що підприємство веде облік необоротних активів на рахунках 10 та 13. Для амортизації переважно застосовується прямолінійний метод, який рівномірно списує вартість активу протягом строку його служби, забезпечуючи стабільність витрат. У разі нерівномірного використання або швидшого зносу активів інколи застосовують виробничий метод або метод зменшення залишкової вартості, що підвищує точність обліку, але потребує додаткової регламентації.

4. Аналіз програмних рішень показує, що багато українських підприємств, у тому числі досліджуване підприємство, поступово переходять від традиційних програм типу 1С до сучасного ПЗ з підвищеною функціональністю та безпекою. Для автоматизації обліку необоротних активів доцільно використовувати українське ПЗ «Дебет Плюс», яке забезпечує детальний облік, автоматичний розрахунок амортизації, формування первинних документів і реєстрів, знижує ризик помилок та оптимізує процедури інвентаризації. Перехід на програму може здійснюватися поступово з налаштуванням звітності та навчанням персоналу.

5. Аналіз необоротних активів підприємства за 2022–2024 роки показав їхнє скорочення з 71 810 тис. грн до 51 283 тис. грн (-28,6%). Основні засоби, що становлять 99,4–99,6% активів, зменшилися на 20 387 тис. грн (-28,5%), що свідчить про старіння обладнання та недостатнє оновлення. Довгострокові біологічні та нематеріальні активи також скоротилися на понад 38%. Відсутність значних інвестиційних проєктів підкреслює обмежену модернізацію. Такі тенденції знижують ефективність використання активів, збільшують витрати на ремонт і підвищують ризик технічних збоїв, ставлячи під загрозу операційну стійкість і конкурентоспроможність підприємства.

6. Виявлені недоліки в аналітичному обліку: неможливо підтвердити наявність повної інформації щодо фактичного технічного стану, рівня зносу, відповідальних осіб, строку експлуатації та проведених ремонтів необоротних активів. Через це може ускладнюватися оперативне управління активами та планування їх відтворення.

7. Значні проблеми виявлено в документальному забезпеченні операцій з необоротними активами: відомо про неповне заповнення документів. Така ситуація може створювати ризики викривлень у звітності та потенційно спричиняти податкові непорозуміння.

8. Дослідження підтвердило, що підприємство не має довгострокової програми модернізації необоротних активів. Оновлення здійснюється переважно у разі критичної необхідності, коли актив уже не виконує свої функції. Це призводить до зростання витрат на ремонт, простоїв та зниження продуктивності.

З огляду на виявлені проблеми з необоротними активами, їх обліком, амортизацією, документацією та програмним забезпеченням, доцільно впровадити заходи для підвищення ефективності управління, зниження витрат і забезпечення точності обліку. Підприємству рекомендується здійснити такі кроки:

- 1) Оновити інвентарні картки усіх необоротних активів шляхом розширення їх змісту. До кожної картки слід додати: технічний стан об'єкта, дату останнього ремонту, ступінь зносу, відповідальну особу, строк корисного використання та фактичне місце експлуатації. Такий підхід дозволить вести повноцінний аналітичний облік, швидко визначати проблемні активи, спрощувати інвентаризацію та забезпечить керівництву оперативну інформацію щодо стану майна.
- 2) Запровадити регулярні техогляди необоротних активів не рідше ніж раз на пів року з оформленням акту про дефекти та рекомендації щодо ремонту, що дозволить вчасно виявляти знос, уникати простоїв і планувати витрати.
- 3) Створити внутрішній фонд ремонту та оновлення активів, щомісяця відкладаючи частину доходу або амортизації. Це дозволить уникнути раптових великих витрат на ремонт і забезпечить стабільність роботи та планування.
- 4) Переглянути строки корисного використання активів, адаптувавши їх до фактичних умов експлуатації, інтенсивності навантаження та результатів технічних оглядів. Частина активів може служити довше, ніж визначено нормативами, а частина - значно менше. Коригування строків дозволить точно відображати амортизацію та уникати спотворень у звітності.

- 5) Запровадити компонентний підхід до амортизації складного обладнання та техніки. Активи діляться на частини, які мають власний строк служби і амортизуються окремо. Це дозволяє точніше оцінювати знос, планувати ремонти та оновлювати компоненти без списання всього об'єкта.
- 6) Проводити регулярну переоцінку активів, особливо у випадках суттєвих коливань ринкової вартості або технічного стану. Це забезпечить адекватність балансової вартості, дозволить уникнути завищення чи заниження активів, а також вплине на точність фінансової звітності.
- 7) Удосконалити документообіг необоротних активів, встановивши строки оформлення актів (до 5 робочих днів) та розробивши чек-листи для перевірки правильності документів, що зменшить помилки та пришвидшить роботу.
- 8) Розробити трирічний план модернізації основних засобів, у якому визначити перелік активів, що потребують першочергового оновлення. У плані варто передбачити обсяги фінансування, строки реалізації та джерела коштів (фонд ремонту, інвестиції, амортизаційні відрахування).
- 9) Впровадити систему показників ефективності використання необоротних активів, зокрема коефіцієнт зносу, частку активів з критичним зносом, частоту та тривалість простоїв, витрати на ремонт щодо вартості активів і рівень їх оновлення за рік. Це дозволить контролювати ефективність активів і приймати обґрунтовані управлінські рішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амортизація: бухгалтерський та податковий аспекти її нарахування. *7eminar*. URL: <https://shorturl.at/Wnaei> (дата звернення: 14.08.2025).
2. Біла К. О. Організаційно-економічні аспекти розвитку підприємницьких структурв Україні та світі : моногр. / за за г. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. Гринько. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2022. 400 с.
3. Бразілій Н. М., Крот Ю. М., Пастернак Ю. П. Напрями визначення економічної сутності необоротних активів та їх класифікації в системі обліку і звітності. *Фінансовий простір*. 2022 № 1 (45). С. 7-14. URL: <http://fpnpu.cibs.ubs.edu.ua/article/view/253074> (дата звернення: 06.08.2025).
4. Васьков Б. Класифікація та складові необоротних активів підприємства: економічний та обліковий аспекти. *Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю : зб. наук.пр. ІХ Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., 24 берез. 2021 р.: у 2-х ч. Ч. ІІ*. Вінниця : ВРВ ВТЕІ КНТЕУ, 2021. 203с. С. 15-21. URL: http://vtei.com.ua/doc/doc/24_03_2zb.pdf#page=15 (дата звернення: 01.11.2025).
5. Вимоги до фінансової звітності. Букліб. URL: <https://shorturl.at/sPEeU> (дата звернення: 13.10.2025).
6. Внутрішня фінансова структура тнк. Studfiles. URL: <https://studfile.net/preview/6661644/page:26/> (дата звернення: 10.09.2025).
7. Вовченко В. П. Сутність характеристики необоротних активів підприємства. *Економіка, обік, фінанси та маркетинг: аналіз тенденцій та перспектив розвитку*. 2021. URL: https://eprints.cdu.edu.ua/5618/1/zb_tez-66-68.pdf (дата звернення: 01.11.2025).
8. Гайбура Ю. А. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Кам'янець-Подільський : ПДАТУ, 2021. 176 с. URL: <https://shorturl.at/AvnT5>(дата звернення: 05.08.2025).
9. Грицун С. О. Управління необоротними активами підприємства:сучасний стан та проблеми. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/260.pdf> (дата звернення: 23.10.2025).

10. Грубіч Н. Автоматизований облік необоротних активів як передумова ефективного управління ресурсами у період післявоєнного економічного відновлення *Правові, економічні та соціокультурні засади регулювання суспільних відносин: сучасні реалії та виклики часу* : збірник матеріалів VII Всеукр. наук.-практ. конф. з міжн. участю, 16-17 грудня 2025 р. / Полт. ін-т економіки і права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» ; відп. ред. Р. Басенко. Полтава : ППЕП, 2026. С.169-171.
https://pl.uu.edu.ua/wp-content/uploads/2026/02/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_2025.pdf

11. Грубіч Н. Порівняльна характеристика міжнародних і національних стандартів у контексті обліку необоротних активів. *Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (заочна форма) «Формування та перспективи розвитку підприємницьких структур в рамках інтеграції до європейського простору»*. Полтава, 2025. С. 52-55.

12. Гура Н. О., Мандрика Д. М. Проблемні питання нарахування амортизації необоротних активів. *Молодий вчений*. 2020. № 6 (86). С. 205-208.

13. Даценко Г. В., Гладій І. О., Майстер Л. А.. Необоротні активи підприємства: проблеми організації обліку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 10. С. 25-29. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/3700> (дата звернення: 12.08.2025).

14. Дерун І., Циліорик М. Теоретично-організаційні аспекти аналізу наявності та ефективного використання нематеріальних активів підприємства. *Молодий вчений*. 2022. № 1 (101). С. 227-232.

15. Довгань П. О. Основи класифікації необоротних активів та підходи до їх удосконалення. *Агросвіт*. 2021. № 11. С. 73-81.

16. Дудчик О. Ю., Сальникова Т. В. Сучасний стан та особливості відтворення необоротних активів підприємств України. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. № 4 (70). С. 79-83.

17. Єремян О. М. Критична оцінка сучасного стану обліку і аудиту нематеріальних активів на підприємствах. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. Хмельницький, 2022, № 1 (302). С. 201- 208. URL: <https://shorturl.at/3RZN0> (дата звернення: 04.11.2025).

18. Єрмолаєва М. В., Канцедал Н. А. Продаж основних засобів: обліково-звітні аспекти. *Актуальні питання розвитку економіки: світові та національні аспекти : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Умань, 21 трав. 2024 р.) / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Навч.- наук. ін-т екон. та бізнес-освіти та [ін.] ; [голов. ред. М. А. Слатвінський; редкол. І. А. Бержанір, Н. І. Гвоздеї]. Умань : Візаві, 2024. С.200-203. URL: <https://shorturl.at/ofWfu> (дата звернення: 20.09.2025).*

19. Івашко О. А. Теорія фінансів : навч. посіб. [вид. 2-ге; доп. і переробл.]. К. : 7БЦ, 2021. 408 с. URL: <https://tinyurl.com/3z3jvw3d> (дата звернення: 03.08.2025).

20. Іщенко В., Тітова А.. Проблеми оцінки необоротних активів та способи їх вирішення. Факультет податкової справи, обліку та аудиту. *Синергетичні драйвери розвитку обліку, податкового аудиту та бізнес-аналітики : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (08 серпня 2025, ДПУ)*. Ірпінь. 2025. С.71-72. URL: <https://shorturl.at/jDPsc> (дата звернення: 25.10.2025).

21. Камінська Т. Г.. Управлінський облік, аналіз і контроль в системі менеджменту на підприємстві. URL: <https://shorturl.at/c27Dq> (дата звернення: 29.10.2025).

22. Канцедал Н. А. Економічна сутність бухгалтерської оцінки: понятійна база. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти: матеріали V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 22-23 березня 2023 р.* Ч. 1. Львів: ЛНУП, 2023. С. 363-

364. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/16607> (дата звернення: 24.11.2025).

23. Крупельницька І. Г.. Проблеми списання необоротних активів в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах євроінтеграційних процесів : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (6 жовтня 2022 р.). Вінниця : ВТЕІ ДТЕУ, 2022. С. 137-139. URL: <http://vtei.edu.ua/doc/2024/konf/z06101.pdf#page=137> (дата звернення: 16.08.2025).

24. Кухта К. О., Орошан Т. А. Класифікація основних засобів як важлива передумова їх обліку та аналізу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. №21-22. С. 106-111.

25. Лазня Д. В.. Проблеми обліку основних засобів на підприємстві в сучасних економічних умовах. *Сучасні проблеми і перспективи економічної динаміки : матеріали X Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. здобувачів вищ. освіти та молодих учених (м. Умань, 16 листоп.2023 р.)*. МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Навч.-наук.ін-т екон. та бізнес-освіти [та ін.] ; [голов. ред. М. А. Слатвінський ; редкол. :О. Л. Богашко, С. М. Подзігун, Л. А. Чвертко]. Умань : УДПУ імені Павла Тичини.2023. 641 с. С. 2019-212. URL: <https://shorturl.at/O4WSV>(дата звернення: 12.08.2025).

26. Мервенецька В. Ф. Вплив принципу обачності на фінансові результати підприємства. URL: <https://shorturl.at/thUln> (дата звернення: 17.10.2025).

27. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби»: виданий Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку зі змінами станом на 1 січня 2012 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text. (дата звернення: 03.08.2025).

28. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ, МСФЗ для МСП, включаючи МСБО та тлумачення КТМФЗ, ПКТ). Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text (дата звернення: 22.11.2025).

29. Міністерство Фінансів України. Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку в підприємницькій сфері. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1> (дата звернення: 22.11.2025).

30. Наказ Міністерства освіти України від 27 липня 1999 р. № 285 «Про затвердження Інструкції про порядок ведення трудових книжок працівників». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text> (дата звернення: 07.08.2025).

31. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#n17> (дата звернення: 06.08.2025).

32. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.11.2003 р. № 617. *Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 17.12.2003 р. за № 1170/8491.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1054-03#Text> (дата звернення: 06.08.2025).

33. Необоротні активи підприємства. Головбух. URL: <https://shorturl.at/KxjYE> (дата звернення: 26.10.2025).

34. О. В. Коваль. Цифровізація бухгалтерського обліку в Україні. URL: <https://share.google/XIJCQ1NHHWIntbkOk> (дата звернення: 19.10.2025).

35. Офіційний Портал Верховної Ради України. Терм «Керівник підприємства». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/en/60614/sp:side:dark:max20> (дата звернення: 09.11.2025).

36. Оцінка активів підприємства. Expert in. URL: <https://shorturl.at/xEFL8> (дата звернення: 20.11.2025).

37. Панасюк В., Грошко С. Необоротні активи як елемент облікової системи підприємства : підходи до визначення та класифікація. *Український економічний*

чаопис. 2024. № 5. С. 146-152. URL: <https://shorturl.at/WC6sc> (дата звернення: 13.10.2025).

38. Панасюк В., Грошко С.. Необоротні активи як елемент облікової системи підприємства: підходи до визначення та класифікація. *The 10th International scientific and practical conference "Business development: challenges, priorities, realities and prospects" (March 11 – 14, 2025) Zagreb, Croatia. International Science Group. 2025. 186 p. С. 40-43.* URL: <https://shorturl.at/nrOpU> (дата звернення: 13.10.2025).

39. Петрашевська А. Д., Новицька С. С., Орлов В. М., Колонтай С. М., Сотниченко Л. Л., Орлова О. В., Задерей А. Є.. Фінанси підприємства: навч. посіб. для студентів всіх галузей знань вищих навчальних закладів. 2-ге вид. перероб. і допов. Одеса: ДУІТЗ, 2021. 112 с. URL: <https://shorturl.at/Qqjwq> (дата звернення: 16.11.2025).

40. Податковий кодекс України : Закон України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 09.08.2025).

41. Податковий кодекс України Стаття 134. Об'єкт оподаткування. URL: https://kodeksy.com.ua/podatkovij_kodeks_ukraini/statja-134.htm (дата звернення: 05.11.2025).

42. Податковий кодекс України Стаття 138. Різниці, які виникають при нарахуванні амортизації необоротних активів. URL: https://kodeksy.com.ua/podatkovij_kodeks_ukraini/statja-138.htm (дата звернення: 05.11.2025).

43. Податковий кодекс України Стаття 139. Різниці, що виникають при формуванні резервів (забезпечень). URL: https://kodeksy.com.ua/podatkovij_kodeks_ukraini/statja-139.htm (дата звернення: 05.11.2025).

44. Податковий кодекс України Стаття 14. Визначення понять. URL: https://kodeksy.com.ua/podatkovij_kodeks_ukraini/statja-14.htm (дата звернення: 05.11.2025).

45. Податковий кодекс України Стаття 140. Різниця, які виникають при здійсненні фінансових операцій. URL: https://kodeksy.com.ua/podatkovij_kodeks_ukraini/statja-140.htm (дата звернення: 05.11.2025).

46. Податковий кодекс України Стаття 185. Визначення об'єкта оподаткування. URL: https://kodeksy.com.ua/podatkovij_kodeks_ukraini/statja-185.htm (дата звернення: 05.11.2025).

47. Податковий кодекс України Стаття 188. Порядок визначення бази оподаткування в разі постачання товарів/послуг. URL: https://kodeksy.com.ua/podatkovij_kodeks_ukraini/statja-188.htm (дата звернення: 05.11.2025).

48. Податковий кодекс України Стаття 198. Податковий кредит. URL: http://kodeksy.com.ua/podatkovij_kodeks_ukraini/statja-198.htm (дата звернення: 05.11.2025).

49. Поняття організаційної структури управління виробництвом. WIX. URL: <https://rb.gy/cptlek> (дата звернення: 01.11.2025).

50. Приходько І. П., Губарик. О. М..Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти: колективна монографія. Дніпро : Пороги, 2022. 228 с. URL: <https://shorturl.at/7A7cp> (дата звернення: 23.10.2025).

51. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. (дата звернення: 03.08.2025).

52. Про затвердження Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України від 13.12.2024

p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 03.08.2025).

53. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності : Наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 № 433 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 08.09.2014 № 988). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 03.08.2025).

54. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>. (дата звернення: 03.08.2025).

55. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» : Наказ; Міністерство фінансів України від 18.11.2005 № 790. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text> (дата звернення: 03.08.2025).

56. Про затвердження Порядку прийняття надавачами платіжних послуг на виконання платіжних інструкцій на виплату заробітної плати : Наказ Міністерства фінансів України від 16.09.2022 № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1151-22> (дата звернення: 03.08.2025).

57. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text> (дата звернення: 11.08.2025).

58. Сафонік Н., Ватащук В. Підвищення ефективності відтворення та використання основних засобів підприємств в транспортній галузі. *Економіка та суспільство*. 2023. № 51. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-23> (дата звернення: 29.08.2025).

59. Соколова Е., Скляр Г. Вдосконалення політики управління необоротними активами підприємства. *Збірник наукових праць Державного економіко-*

технологічного університету транспорту. Сер.: Економіка і управління. 2020. № 35. С. 320-329.

60. Степаненко О. І. Необоротні активи підприємства, їх економічна природа та роль в діяльності суб'єкта господарювання. *Scientific Collection «InterConf» : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (28–29 червня 2024 р.)*. № 189. С. 143-156.

61. Термін «Адміністративний та управлінський персонал». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/46733> (дата звернення: 13.09.2025).

62. Термін «Виробниче приміщення». Верховна Рада України. URL: <https://tinyurl.com/3h65tují> (дата звернення: 13.09.2025).

63. Термін «Основні засоби». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/19296> (дата звернення: 13.09.2025).

64. Ткаченко І. П., Маслов І. В.. Аналіз фінансового стану підприємства: завдання та адаптивність. *Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (18-19 листопада 2021 р.)*. Житомир : ЖДТУ, 2021. С. 273-275. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/273.pdf> (дата звернення: 18.09.2025).

65. Ткаченко О. С., Шатрава А. В. Сутність та класифікація необоротних активів в контексті їх обліку. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. № 68. URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/12221/1/3.pdf#page=1.00> (дата звернення: 27.09.2025).

66. YouControl. URL: https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/company_details/03758039/ (дата звернення: 04.08.2025).

67. Опендатабот. URL: <https://opendatabot.ua/c/03758039> (24.10.2025).

68. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. *Фінансовий аналіз : навч. посіб.* Полтава : Видавництво ПП «Астроя», 2020. 434 с.

69. Чи обов'язкова облікова політика на підприємстві. *7eminar*. URL: <https://tinyurl.com/ytfj83dp> (16.10.2025).

70. Шматковська Т. О., Дзямулич М. І. Цифровізація економіки та її трансформаційний вплив на розвиток стратегічного управлінського обліку. *Економічний форум*. 2022. №2. С. 95-100.